

Cadran cultural

Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul“ din Bacău • Anul V • Nr. 2 (24) • Martie-aprilie 2022

Pictură de Letiția Opreșan

Mică baladă

Lui Marin Sorescu Pe toate:

Pe mine
Mă iubeau toate femeile.
Mă simțeam puternic și sigur:
Ca Meșterul Manole,
Am cutezat
Să ridic o construcție
Care să dăinuie veșnic.
Am început lucrul
Și le-am chemat la mine

Pe Maria, pe Ana,
Pe Alexandra, pe Ioana
Care întâi va ajunge,
Pe-aceea-n perete o voi zidi.
Dar din toate femeile
A venit una singură:
Mama.
– Tu nu m-ai strigat,
Fiule?

Grigore VIERU

Constantin Călin, Cetățean de Onoare al municipiului Bacău

Luni, 28 februarie 2022, în deschiderea ședinței Consiliului Local, criticul și istoricul literar Constantin Călin a fost declarat Cetățean de Onoare al municipiului Bacău. Recunoașterea târzie a meritelor binecunoscutului om de cultură, premiat anterior de Academia Română, a fost precedată de succinte și dense evocări rostite de universitarul Adrian Jicu și jurnalistul Cornel Cepariu, urmată de aplauze sonore, dar și de mizeriile cârcotașilor (vezi p. 2-4). (CSG)

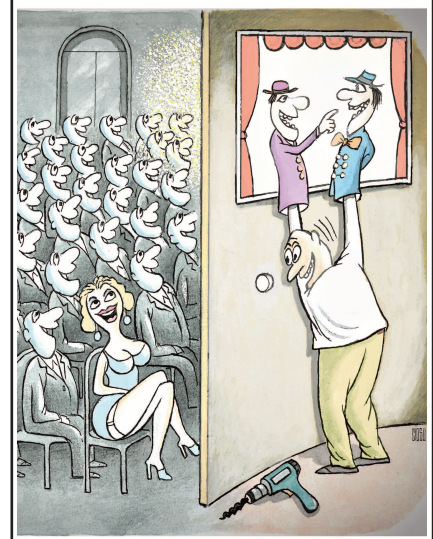

Îndemn...

Astăzi, răul e mai mult în-lăuntrul nostru, din cauză că elementul bun rămâne răzlețit, nefiind un suflet mare în jurul căruia să se concentreze tot ce este mai ales în națiunea noastră. Totuși s-avem speranță, fraților români ! Dacă elementul bun se unește în jurul unei idei, dacă puterile de viață aleargă la întrunire pe mormântul eroilor națiunii, spre a lucra cu un gând, cu o inimă spre binele obștesc, atunci să nu ne temem! Predominarea binelui și a adevărului va urma în curând lucrării întrunite a elementului bun, și o stare mai liniștită, mai regulată și mai puternică a interiorului ne va mijloci în curând respectarea în afară a națiunii române și propășirea ei spre unul și același viitor. Dacă nu este eroul viu în fruntea noastră, este ideea pentru care s-au luptat. Ea este un soare veșnic arzător pentru oglinzile curate ce pot a-l răsfrânge.

A. D. XENOPOL (Putna, 1871)

Zâmbiți cu... CIOSU

Cică niște polemiști..

Dovadă că nu m-a părăsit încă umoarea bună, am să încep, ca-n Alecsandri, spunînd: *pacatili mele*, luni 28 februarie, mi-a fost acordat titlul de „Cetățean de Onoare al municipiului Bacău“. Pentru a imprima ocaziei un strop de vibrație și de solemnitate, și în semn de respect față de cei prezenți la ea, am considerat oportun să rostesc o scurtă alocuțiune. O transcriu mai jos, căci merită, cred, prin prisma a ceea ce s-a întîmplat ulterior:

Stimate Domnule Primar,

Stimate doamne și stimați domni consilieri,

Dragi colegi,

*Mulțumesc călduros atît celor ce mi-ați acordat titlul, cît și celor ce ați binevoit să asistați la această ședință publică. Mulțumiri distincte tînărului meu coleg Adrian Jicu pentru **laudatio**, pe care l-a creionat sigur și cu larghețe. De asemenea, domnului Cornel Cepariu, ziaristul notoriu, care, cu elanul caracteristic firii sale, a găsit o profuzie de epitete pentru puținătatea mea, făcîndu-mă, la unele, să roșesc.*

În zile cu sunet de război, un eveniment ca acesta e o mică oază de pace. Voi încerca s-o umplu cu cîteva gînduri.

Pentru a fi cît mai coerent și mai concis, am să mă sprijin pe un text și n-am să mă hazardez – cum probabil v-ați aștepta – la o expunere liberă. O fac și pentru că sînt un om de midi: orele mele bune, productive, sînt cele de amiază. N-am

energia proprie materialilor. În plus, sînt prins în rețeaua unor stereotipuri de viață din care nu prea mai pot să ies. Vorbitul și, îndeosebi, scrisul – fapt de puțini înțeles – cer vigoare. Ele consumă mai mult decît lucrurile făcute mecanic. Nu poți scrie o frază pregnantă și n-o poți articula ferm, fără putere. Evit să mă apropiu de hîrtie, cînd mă simt moale. Evit să stau în fața unui public la o oră neprielnică. Iată explicația slăbiciunii alocuțiunii mele, pe care, totuși, vă rog s-o urmăriți mai departe.

*Ajungînd la prochimen, cum se zicea în altă epocă, adică la pretextul pentru care sîntem acum împreună, vă mărturisesc că n-am făcut niciodată, cuiva, persoană sau instituție, vreo aluzie că aș merita să mi se acorde titlul de „Cetățean de Onoare“. Ba, cînd mi s-a fluturat ideea de a-l primi, am respins-o. Am spus că mă consider așa. Glumind, ieri, cineva mi-a amintit versurile lui Mihai Ursachi, un poet de succes, despre omul care a avut un motor dar nu i-a folosit la nimic. Chiar nevastă-mea, ale cărei opinii nu le pot ignora, mi-a reproșat ca pe o slăbiciune faptul de a nu fi persistat în vechea atitudine, refuzînd. „N-ai scris tu, că «stăpînirea de sine înseamnă mai mulți **nu** decît **da**»“?, m-a întrebat.*

De ce m-am revizuit?

Întîi, pentru că primind tîrziu acest titlu nu-i asmut pe invidioși, pe contestatarii din oficiu și pe cîrcotași. Al doilea – motivul principal – e că un asemenea titlu nu are decît o valoare imaterială. Or, majoritatea rîvnesc valori materiale, vor să știe „ce le iese“ dintr-o atare „chestie“.

Aci apare un aspect ce merită o oarecare atenție. Ca vîrstă sînt în etapa numită în „Rugăciunea lui Moise“ (psalmul 89) de

„osteneală și durere“, carevasăzică un îns trecut de 80 de ani. N-ați observat? Merg la fel de degajat și de apăsător ca domnul Biden, căruia, din simpatie, cînd îl văd, îi spun: „Neicursorul“. Calc ca pe gheață sau, cum mă ironizează cineva, ca pe ouă! Ei bine, în această fază a vieții, mai mult decît în cele anterioare, preocuparea majoră trebuie să fie aceea de a lăsa un „nume bun“. Titlul de „Cetățean de Onoare“ vine ca o certificare și ca un sinonim al acestuia. E unul din bunurile – repet, imateriale – pe care pot să le las în patrimoniul familiei, și sînt convins că fiul meu, prezent la festivitate, îl va aprecia și îi va adăuga plusul posibil.

Nu e lesne să parvii la „numele bun“. Trebuie să urmezi consecvent o linie de conduită, anumite rigori și exigențe, să fii constant chiar cînd vocația ta e variația și moderat în situații critice. „Numele bun“ presupune să fii cinstit față de ceilalți și cinstit cu tine însuși în orice clipă și în orice împrejurare.

*Un poet francez, Fagus, clama că „orgoliul [său] e sinceritatea“: „Je n'ai qu'un orgueil, c'est ma sincérité“. Rezervat în alte privințe, în materie de sinceritate am fost și am rămas eu însumi un orgolios. Nu o dată, am împins-o dincolo de pragul liminar, însă – precizez – nu cu brutalitate. Sinceritatea nu exclude eleganța formulărilor, nuanțele. A fi sincer înseamnă a fi loial celorlalți și, totodată, ție însuși. Omul sincer iubește adevărul și detestă ipocrizia, dubla măsură în judecată, pe care le combate ori de cîte ori le întîlnește. Ipocrizia a devenit în societatea actuală, nu doar în cea românească, o racilă. Gîndul despre existența ei atît la cei de sus, cît și la cei de jos, erodează încrederea nu numai între indivizi, ci și între state. În planul activităților curente, neîncrederea sporește birocrăția. Pentru ceea ce cîndva se rezolva printr-o simplă strîngere de mînă, și un **da** sau **nu**, acum trebuie teancuri de acte. Unde s-a ajuns?*

La o gravă suspiciune, inclusiv în chestiunile intime, la îndoiala dacă nu cumva cel ce-ți zice în față „te pup pe suflet“ își virează opinia la primul colț și te bîrfește. Sau dacă nu cumva cel căruia îi faci o confidență, te înregistrează în scop de a o da „pac, la «Războiul»“. Rezumînd spun: cîtă neîncredere, atîta dramă!

Ipocrizia alterează limbajul și se poate manifesta și la scriitori. Nu i-am stimat și nu-i stimez pe cei la care între convingerile morale, politice, sociale și cele literare e un clivaj. M-am format cu literatură edificatoare, etică și estetică deopotrivă. M-au fascinat autorii în opera cărora se găsesc „bucăți de viață“ autentică, dramatică, biografii cu care ai vrea să te identifice, iar în filigran, o credință, un ideal, ca să folosesc un cuvînt aproape uitat, trecut la pasivul lexical. Auzim adesea că „nu se mai citește“. De lipsa de interes față de o parte din literatura contemporană, vinovat este excesul de manufactură din ea. Prea multă minte, ostentativ de multă, și prea puțin sentiment. Prea multe parabole și prea multe șarade. Publicul – vorbesc ca profesor – poate fi cîștigat din nou printr-o poezie și o proză capabile să-l atingă sufletește, să-l incite, să-l pasioneze, pe care să le simtă ca sincere. În cărți, dacă acestea au influență, sînt viitoare destine de oameni.

Încă o reflecție de bătrîn: se referă la **onoare**. Onoarea o obții și o întărești muncind; nu oricum, ci în mod prob și urmînd deviza, pe care eu am preluat-o de la profesorul Ciopraga, de **Nihil sine Deo**, rememorată la începerea și la încheierea unui lucru. Cînd veți ajunge la anii mei, veți constata că dorința cea mai mare e să poți munci. Eu fug de marasmul inactivității. Am datorii intelectuale neachitate încă și vreau să mă exonerez de ele. Lucid vorbind, e puțin probabil să împlinesc toate planurile, totuși sper. Ce li se opune? Li se opun limitele corpului și atmosfera în care trăim: intoxicați zilnic cu știri rele, nu ne putem concentra deplin la temele personale. E prea multă emo-

ție în jurul nostru, prea multă neliniște, prea mult scandal! În clipe de nostalgie, mai ales după lecturile din Sadoveanu, zic: „Fericiți cei ce au trăit într-o lume așezată!“

Și un sfat final: să ne susținem tragem pandemiei propagandistice, ce vine valuri-valuri, ca și Covid-ul. Să folosim „războiul de lîngă noi“, cum titrează televiziunile, ca pe un prilej de a ne reîmprospăta anumite date istorice și de a reciti anumite cărți: de pildă, pe ale lui Ivan Franko și Taras Șevcenko, clasicii ucraineni, dar și pe Lev Tolstoi, titanul rus. Pe Iorga, barem ce zicea despre Insula Șerpilor! Să compătimim pe femeile și pe copii refugiați (eu am mîncat lacrimile refugiului, în 1944), să deplîngem morții ambelor părți aflate în conflict, să regretăm distrugerile materiale. Dar să ne amintim și lucruri pe care curenții anumitor discursuri le-au cam șters: că Grigore Ureche și Miron Costin au studiat la Liov și Bar, localități care erau în Polonia și sînt acum în Ucraina; că Eminescu a învățat și Galaction și-a dat doctoratul la Cernăuți, în Bucovina de Nord, care acum e a Ucrainei, țară cu petece de pămînt străin; că ucrainenii s-au opus agresiv unirii Basarabiei și Bucovinei cu România; că minoritatea românească din Ucraina e privată de anumite drepturi. Eu văd lucrurile și din perspectivă religioasă. Într-un psalm există expresia „răsplătește [Doamne] răsplătirea celor mîndri“, ceea ce mai devreme sau mai tîrziu, se întîmplă atît indivizilor, cît și țărilor.

În afară de unul, care își freca reflex telefonul, consilierii m-au ascultat cu atenție, iar la sfîrșit am primit aplauze sonore.

Dar să vezi, țazo (dă-mi voie să caragializez puțin), cum s-au întors lucrurile. S-a produs ceva caracteristic timpului nostru. Poficios de scandal, unul dintre reporterii locali și-a intitulat relatarea: „Discurs anti-ucrainean al profesorului Constantin Călin, la primirea distincției de cetățean de onoare“, iar în ziua următoare, un pseudonim, corespondent al unui ziar central, a plusat

în maniera Caracudi: „Scenă aiuritoare în Consiliul Local Bacău. Un profesor desemnat cetățean de onoare a citit un discurs anti Ucraina“. Imediat viceprimarul și un consilier au făcut *volte-face*, adică stînga-mprejur, pentru a fi remarcați drept „corect politici“.

Mărturisesc că, pînă acum, n-am cunoscut mizeriile *face-book*-ului. Am fost insultat copios, jalnic și monoton. Iată cîteva din etichetele ce mi s-au aplicat: „comunist nostalgic“, una din „trompetele propagandei ruse“, „ascultător de *Sputnik*“, susținător al „politicilor Moscovei“, al „teoriilor revizioniste putiniste și orbaniste“ (m-ar fi făcut și iredentist, dacă ar fi știut cuvîntul), unul dintre acei „idioti utili“ la care se referea Stalin, ba nici atît, idiot sadea, „copil al lui Iuda, întunecat la minte și cu mult venin în suflet“, ins lipsit de empatie, frate cu antivacciniștii. Cineva mi-a recomandat „sacroterapia“, deoarece geriatra ar fi inutilă, altcineva – persoană vigilentă – a cerut să fie pus pe urmele mele „serviciul de contraspionaj“, ca să „documenteze fenomenul“. Transcriind, abia-mi stăpînesc rîsul. Rînduri pline de aberații logice și analfabetism etc. Toate fără gramatică. Gugumăanii, pleavă și clăbuci!

Ca să mă destind de-adevăratelea, am recitat „Noi proastele...“ de D. I. Suchianu (în care ultima ironie e: *Proaste noi, că stăm de vorbă cu o tuberculoasă!*) și „Devalorizarea gîndului“ de Al. O. Teodoreanu. Ce observa acesta? „La bursa valorilor intelectuale, gîndul e depreciat, ca o simplă hîrtie fără acoperire metalică. O inflație de imbecilitate s-a întins de la sociologie și economie politică, pînă la dramă, lyrică, epică și metafizică pură. Kant, Descartes, Montaigne, Shakespeare, Dante, Verlaine, France și Tolstoi sînt tot atît de puțin ceruți pe piața intelectuală, ca leul românesc pe cealaltă. Cîntecul tîmpit și omul idiot stăpînesc în voce o lume flămînzită de specialiști eminenti și minată de incurabile maladii colective. Romanul polițist,

Marița-n submarin, revista porno-grafică, pirogravura și traforajul, acestea sînt punctele cardinale ale estetice moderne. Trăim sub semnul surrogatului, al pripei și al vulgarității generalizate“. Puține sînt de înlocuit în această caracterizare ca să se potrivească și actualității.

Am spus că am rîs citind dosarul cu „controversesele“ (căci au fost și persoane care m-au apărat) iscate de „cazul“ meu. Trebuie să adaug că m-am și întristat. Motivul: ușurătatea unora care consideră trecutul ca irelevant. „Nu înțeleg de ce se amestecă trecutul cu prezentul“, se miră cineva. Altcineva – stilist de forță – conchide: „Faptul că mai sînt oameni care invocă faptul că anumite teritorii ne-au aparținut acum 100-300-400 de ani, demonstrează că nu sînt altceva decît susținători ai politicilor Moscovei. [...] Lumea încă mai trăiește în trecut, se vede“. Ceea ce se vede însă (pe lângă gîngăveală) e atrofierea sentimentului istoric, precaritatea cunoștințelor în această materie. Convingerea mea e că niciodată nu-i inoportun să-ți amintești de istorie, căci ea e „magistra vitae“. Ignoranța e, prin definiție, antipatriotică.

Mă întorc la ce-am zis în alocuțiune și n-a convenit unor lobotomizați: „ucrainenii s-au opus agresiv unirii Basarabiei și Bucovinei cu România“. Celor ce se jenează să audă aceasta, le pun sub ochi cîteva spicuiuri din *Memoriile* lui Iorga: „Un deputat din Suceava spune că la el rușii au stricat tot: curtea, biserica, ajunsă depozit de obuze. Erau ucraineni. Azi, după pace, și-au întors tunurile contra noastră“ (I, p. 193). „Grozavă zi! Un ultimatum german a sosit noaptea. Se cerea, se pare, sub amenințarea de invazie – căci «chemăți de ucraineni», austriei înaintea «la nord de Prut» – Dobrogea, sub forma măcar a unui condominiu, pînă la pacea generală, trecătorile Carpaților pentru unguri, în afară de clauzele economice, care rămîn a se vedea mai tîrziu“ (I, p. 206). „Ucraina cere Cetatea Albă și Ismailul. A reclamat oficial calea ferată Bălți-Ocnița“ (I, p. 241).

„Bereket a servit ca interpret lui Gologan, trimisul ucrainean, în conversația acestuia cu Marghiloman, care a refuzat să-l recunoască în calitate de ministru, Ucraina nefiind ea recunoscută de toate Puterile. La întrebarea despre scopul misiunii sale, Gologan a pomenit și de unirea cu Basarabia“ (I, p. 252). „Ucraina reclamă toată Basarabia“ (II, p. 15). Mă opresc, ca să citez și două pasaje din *Memoriile* lui Sextil Pușcariu. „Pe joi, în 7 noiembrie, așteptăm intrarea trupelor române [în Cernăuți]. Ucrainenii fiind stăpîni pe situație – căci guvernatorul Etdorf le-a dat lor [...] puterea, poziția noastră [a unioniștilor] nu era tocmai de invidiat. Flondor, temîndu-se că în clipa în care vor intra românii ucrainenii cu legiunile lor de voluntari bine armate au să-l prindă ca ostatec, precum se zvonea în oraș, a lăsat vorbă că pleacă la Storojineț, de fapt însă s-a ascuns în Reședință, la diaconul M. Boca. Cu el împreună și Dori Popovici, care credea că ucrainenii vor pune mîna și pe el“ (p. 334). „Ucrainenii au trecut Nistrul la Mohilău și trupele noastre fiind slabe și, pe cît se pare, nepregătite, ei au intrat în Basarabia. O altă coloană a ocupat Hotinul“ (p. 348). E un păcat să îndemni a ține deschise, *pro memoria*, asemenea cărți? Nicidecum! Căci – spunea istoricul – „cine uită, nu merită“. Și mai întreb: oare refugiatul (de oriunde în lume) are numai greute, nu și remușcări?

Atent la fraza în care, îndemnînd la lectură, la cultivare, am spus (nu fără schepsis, incitat de știrea din ziua precedentă a unei televiziuni, precum că „Ucraina a pierdut Insula Șerpilor“) să-l citim pe Iorga, „barem ce-a zis despre Insula Șerpilor“, un tînar m-a întrebant imediat: „Ce-a zis?“ A zis, după o vizită acolo, că ea ar trebui să fie „exilul politicianilor deocheați“, al profitorilor, al marilor corupți. Cum arăta și care îi era peisajul? „Închipuiți-vă – o descria F. Brunea-Fox, într-un reportaj publicat în *Dimineața* din 25 decembrie 1935 – o stîncă de aproape 2000 metri pătrați săltată deasupra mării cît o

casă în cinci etaje, ce nu posedă un copac, o buruiană mai înaltă decît un stat de copil. [...] Numai material sterp. E o revărsare sinistă de bolovani aspri și stînci amestecate într-o dezordine de cataclism“. Lăcuste „cu zecile de mii“, fluturi „cu nemiluita“, șerpi în „abundență“, de unde și porecla. Dacă dorința lui Iorga s-ar fi îndeplinit, insula ar fi devenit curînd neîncăpătoare. Azi ar fi nevoie de un arhipelag.

Cîțiva dintre „polemiști“ m-au gratulat cu titlul de „moș“. Evident, sînt. Un moș are privilegiul de a da sfaturi. Ale mele sînt următoarele, benevolente și simple: „Copii ai durerii, fiți individualități, nu turmă. Gîndiți cu capul vostru, înainte de a face aprecieri despre oameni și evenimente, nu cu al unor așa-ziși «experți» și «analști», difuzori de spaime zilnice. Evitați ridicolul de a le prelua clișeele. Îndoiiți-vă de tot ce e unilateral și tendențios. Reprimați-vă limbajul de rigole. Nu expectorați invective, deoarece vă murdăriți voi înșivă. Cîndva, s-ar putea să aveți greșuri de conștiință. Folosiți-vă altfel policular decît o faceți acum: puneți mîna pe-o carte, mîngîiați cu el luciul cotorului, deschideți-o, citiți-o (dacă mai puteți), ca să vi se risipească fumurile suficienței. Citiți și un ziar *quality*, nu vă limitați la *Ziarul de Bacău*, o formă degradată a cotidianului de odinioară, în care găseai semnăturile unor publiciști reprezentativi, altfel, mîine-poimîine, n-o să puteți descifra nici meniul de la «Vaca grasă»! Nu fiți mămoși în exces, conformiști și uitici“.

Moșul n-are a da socoteală unor plutoane de pseudonime. În fața lor își asumă dezonoarea de a-și păstra gîndirea critică, independența morală, criteriile de gust. El are copii și nepoți și nu vrea infernul pe pămînt pentru că un domn Zelinski, actor de serie E, tare în „narrative“, vrea musai în NATO. Iubitor de bibliotecă, moșul detestă, precum toți oamenii lucizi, pe cei ce provoacă și întrețin războaie.

Constantin CĂLIN

George Popa despre timpul poetic-filosofic eminescian (I)

Prin publicarea *Spațiului poetic eminescian*, în anul 1982, George Popa propunea noi perspective pentru cercetarea eminescologică. Cartea s-a bucurat de aprecieri deosebite venite din partea unor specialiști consacrați. Fiind cercetată cu atenție de către eminescologi, această carte, pe lângă aspectele de noutate, prezenta și un fel de neîmplinire. În sensul că prezenta lirica eminesciană printr-o argumentație corectă, dar incompletă. Erau recunoscute virtuțile spațiului în creația eminesciană, însă fără luminarea completă a dialecticii spațiu-timp. În acest sens, Constantin Ciopraga scrie: „Pentru depistarea așa-numitei *mitologii personale*, profitabilă ar fi fost asocierea conceptului de *Spațiu poetic* cu cel de *Timp*, căci în imaginarul eminescian ele se unifică neconținut în mari sinteze spațio-temporale, într-un continuum spațiu-timp, adică în tărâmurii implantate în vreme” (Constantin Ciopraga, *Eminescu și spațiul poetic*, în revista „Ateneu”, Bacău, nr. 7/1983). O opinie asemănătoare formulează și Theodor Codreanu: „Personalitatea lui George Popa mi-a atras atenția în 1982, când a publicat la Editura Junimea din Iași *Spațiul poetic eminescian*, carte valorificată de mine în *Eminescu – Dialectica stilului* (1984). A vorbi însă numai despre *spațiul poetic* la Eminescu mi se părea a-l sărăci pe poet, fiindcă vizionarismul scriitorului nostru stă sub semnul unei simultaneități spațio-temporale dinamice unice în literatura și în gândirea românească și universală” (Theodor Codreanu, *Un precursor al transmodernismului*, în revista „Tribuna”, nr.

261, 16-31 iulie 2013). Tot atunci, în 2013, când realiza aceste însemnări, Th. Codreanu adaugă: „George Popa însuși a simțit transcenderea limitelor spațiale și în 1989, a revenit, la aceeași editură, cu o carte asupra dimensiunii temporale complexe sub semnul simultaneismului spațio-temporal consacrat în întregime *prezentului etern*: *Prezentul etern eminescian* (Idem).

George Popa primește cu înțelepciune întâmpinările și, cum vom putea vedea pe parcursul acestor însemnări, aduce și argumente, cu delicatețe, prin care încearcă să-și justifice poziția. Până atunci să observăm că, după cercetări și meditații profunde și îndelungate, exegetul a ajuns la următoarea convingere: „Timpul poetic, pe care arta și mai cu seamă poezia și muzica îl plăsmuiesc, este un prezent ale cărui calități sunt de asemenea natură încât poate înlocui timpul comun – fizic și sufletesc, - și posedă, în același timp, virtuți de permanență, devine un prezent imuabil. Timpul, durată, nu se mai scurge linear, ci ia un traiect orbital, spre a reveni mereu și mereu centripet, în sufletul nostru, o veritabilă «eternă întoarcere», pentru întemeierea perenității ființării noastre” (*Prezentul etern eminescian*, Editura Junimea, Iași, 1989, p. 9-10).

Cartea – *Prezentul etern eminescian* - este structurată pe trei capitole, respectiv 1. *Prezentul etern poetic*; 2. *Muzica și prezentul etern poetic*; 3. *Prezentul etern în poemul eminescian*. Dintre acestea, primele două capitole constituie un fel de preambul pregător, în care sunt ordonate subtile meditații teoretice, care vor dobândi aplicabilitate în capitolul final.

Primul capitol - *Prezentul etern poetic* – propune o teoretizare, în perspectivă filosofică, a conceptului de timp. Preocuparea autorului, asemănătoare cu interogația oricărui filosof, capătă următorul chip: „Cum s-ar putea rezolva dilema de a ști care dintre cele trei momente temporale (trecut, prezent, viitor) este cu adevărat real?” (Idem, p. 8). Și meditănd la această dilemă, George Popa inventariază câteva ipotetice soluții. Mai întâi se raportează la teoria kantiană și răspunde: „Dacă am vorbi în viziune

kantiană, s-ar putea spune că nici unul, atât prezentul cât și trecutul și viitorul fiind doar o modalitate de exprimare, tipare ale aparatului nostru cognitiv pentru a măsura schimbarea și destrămarea, evoluția către ruinare a ființării în ordine umană” (Idem, p. 8). Apoi, ia în calcul o ipoteză opusă: „dacă am inversa perspectiva, s-ar putea afirma, dimpotrivă, că timpul este cel real, iar noi suntem doar una din formele sale de exprimare... În această viziune noi nu am fi decât o materie inconsistentă a temporalității, un produs al duratei destrămantă” (Idem, p. 8). Până la urmă, apelând la calea logică, autorul conchide că cele două ipoteze pot fi considerate doar exerciții și că „de fapt, nu exclusiv unul din cele trei momente, ci atât prezentul, cât și trecutul și viitorul sunt egal de adevărate, de reale atunci când sunt concepute legate indisolubilul unul de altul” (Idem, p. 8-9). Numai că, tocmai această realitate este „năruitoare, este dizolvantă pentru om” (Idem, p. 9).

Ce poate face omul în această situație? Eminescologul răspunde: „Consecința firească a acestui fapt este încercarea ființei omenești de a opri derularea către pierdere ireversibilă a duratei, de a ieși din timp și de a-și crea un prezent inalterabil” (Idem, p. 9). Dar cum poate omul să își creeze un asemenea prezent? „Ni se pare că acest prezent etern îl creează arta, poeticul, în general, și, în modul cel mai complet, poezia” (Idem, p. 9). Autorul se gândește și la câteva condiții ce trebuie îndeplinite pentru ca timpul poetic să devină prezent etern. Pe scurt, aceste condiții sunt: a) „Acest timp propriu artei, deci exclusiv uman, condensează, de obicei, cele trei ipostaze temporale”; b) „Conținutul prezentului etern trebuie să reprezinte «o lume în lume», să poarte o semnificație etern-omenească, să întrupeze o secvență esențială a condiției umane, a destinului omenesc”; c) „Întruparea diverselor semnificații destinal-umane trebuie să implice o desfășurare temporală, pentru că numai astfel ea constituie o trăire, dar o trăire neconsumptivă, ci *creatoare*”; d) „Mai este de asemenea necesar un

mediu vibrant capabil să dea materialitate acestui timp poetic, etern, prezent, vibrația fiind starea investită cu însușirea de a dezvolta timp, durată”; e) „Dar aceste medii vibrante nu se transformă în timp uman dacă nu sunt infuzate de vibrație umană. Prezentul etern al poeziei, al artei în general, este creat prin toate formele afecțiunii, ale simțirii, ale pătimirii umane, ale uimirii, ale transfigurării, într-un cuvânt ale *participării destinale și universale*” (*Idem*, p. 10-14). Privind retrospectiv asupra acestui capitol, autorul declară: „În primul capitol al acestui volum am schițat caracteristicile conceptului de prezent etern poetic” (*Idem*, p. 155).

În capitolul al doilea, *Muzica în prezentul etern poetic*, George Popa prelungește explicațiile din *Spațiul poetic eminescian*, privind importanța hotărâtoare a muzicalității în creația poetică a autorului *Luceafărului*. Convingerea exegetului este aceea că, „În lirica autorului *Luceafărului* poeme întregi sunt muzică pură” (*Idem*, p. 91). Ceea ce justifică pe deplin, în sensul pregătirii analizei aplicate din capitolul următor, și tratarea problemelor privind raportul muzicii cu prezentul poetic etern. Un prezent înveșnicit, într-un spațiu mișcător, dobândit prin muzicalitatea cuvântului.

Demonstrația pornește de la o altă convingere a autorului: „Muzica este creația, plâsmuirea artistică cea mai specific umană” (*Idem*, p. 92). O convingere bazată pe diferențele între ceea ce poate face natura, în plan artistic, și ceea ce poate face omul. Aceasta înseamnă trecerea de la aprecierea metaforică, la judecata riguroasă. Este adevărat că și poezia, prin folosirea cuvintelor, este o creație eminentă umană, însă muzica vine cu o caracteristică aparte. „Dar muzica nu doar oglindește *Creația*, așa cum face cuvântul, ci creează ea însăși, și aceasta nu numai în înțeles de acțiune în desfășurare, ci și în sensul că prin muzică omul plâsmuiește o lume care nu a mai fost niciodată. Pentru că este o plâsmuire abstractă, o lume potențială a numărului pur, a armoniei pure. Și pentru că este o *mișcare pură a sufletului* și, în ultimă instanță, a eului eliberat de orice determinare străină” (*Idem*, p. 92-93). Ceea ce înseamnă că, prin caracteristicile sale, muzica este, prin excelență, capabilă să dea naștere prezentului etern poetic.

În opinia autorului timpul muzical reproduce perfect structura de desfășurare a duratei umane, „desfășurare care are loc în trei faze: clipa prezentă, dispariția clipei și nașterea clipei următoare din moartea celei care tocmai s-a stins. Tot astfel în muzică, desfășurarea temporală parcurge trei momente: sunetul, moartea sunetului și nașterea sunetului din stingerea notei precedente, de fapt din tensionalitatea dezvoltată de sunetul care tocmai a tăcut” (*Idem*, p. 96).

George Popa încearcă să explice și virtuțile prin care muzica ne fascinează. „Arta muzicală constituie un răspuns la perpetua amenințare a destinului, a stingerii, proprie destinului uman. Încât, existențialitatea devine un neîntrerupt prezent” (*Idem*, p. 98). Cum reușește muzica această performanță? „La plâsmuirea prezentului etern, în arta muzicală contribuie în mod fundamental caracterul abstract al muzicii, lipsa de reprezentare sau trimitere la un datum real zilnic, deci la un datum prin natura sa perisabil” (*Idem*, p. 98).

O altă convingere a autorului este aceea că „Muzica este arta cu cea mai desăvârșită organizare internă, cu cea mai eficientă posibilitate de a realiza armonia, acea construcție care, prin perfecta orânduire a finitului, face posibil existențialul. Muzica satisface astfel nevoia omului de existență, pentru că armonia, - condiția și modul de a fi ale muzicii, - reprezintă, în același timp, condiția, formula ontologică, în ordine umană” (*Idem*, p. 100). În plus, „dacă nevoia spiritului omenesc de armonie, în sens de perfectă finitudine, este structurală – organică este, de asemenea, și nevoia sa de libertate. Or, muzica satisface la modul ideal și această năzuință umană” (*Idem*, p. 100).

Ideea este că „Semnificația muzicii este în mod esențial cosmică, filosofică: sub imperiul muzicii devenim stare ontică pură, bucurie în sine de a ființa deasupra oricăror restricții existențiale secunde, - supremă libertate în ordine umană” (*Idem*, p. 104).

Către sfârșitul acestui capitol – *Muzica și prezentul etern poetic* – eminescologul ieșean mai aduce în atenție două chestiuni, respectiv *Mișcarea melodică*, văzută ca o *mișcare de iubire și totalizare a existenței*, precum și *Relația dintre poezie și muzică*, ambele demersuri dezvoltate sub for-

ma unor meditații teoretice, întreținute de intuițiile autorului și de intuițiile unor creatori geniali din cultura universală.

Speculațiile referitoare la prima chestiune menționată caută răspuns la următoarea întrebare, destul de curajoasă, pentru că este dificilă: „Care este raportul dintre suflet și lumea din afară, între subiectiv și obiectiv, între eu și restul realității pe timpul ascultării muzicii?” (*Idem*, p. 104). Răspunsul pornește de la presupunerea că trăirea muzicii, deși este o mișcare existențială pură, dezvoltă un timp spațializat, care este un spațiu al sufletului pur, în care lumea din afară devine sinteză spirituală. Explicația: „muzica este o mișcare afectivă, pasionată, participativă; o mișcare de *iubire*, de comuniune și armonizare cu orice existență, cu orice lume posibilă și, bineînțeles, în primul rând cu natura din jur, cu lumea trăită, experimentată, lumea noastră umană” (*Idem*, p. 105). Mai departe, într-un fel de concluzie, autorul adaugă: „Structura filosofică și teleologică a muzicii este aceea a depășirii neîncetate a morții potențiale. *Ascultarea muzicii ne induce și se transformă în trăirea perpetuă a certitudinii vieții*. . . Muzica realizează acea substanță unică visată de antici: un monism om-univers fiind, un suflu în permanentă mișcare spre sine însuși” (*Idem*, p. 108-109).

Opinii interesante formulează George Popa și în ce privește relația dintre poezie și muzică. Voi reține doar câteva, cu trimitere directă la Eminescu. „Prin excelență, poezia eminesciană se naște din muzică și desfășoară muzică izvoditoare de spații fără margini, pe care le transformă finalmente în spații lăuntrice ale indefinisabilului, ale negrăitului. Devenirea poetică are loc la Eminescu, de cele mai multe ori, sub cataliza stării muzicale: nașterea poemului, dematerializarea lumii și reîntruparea ei în ființare fluentă, suavă, alături de înfinizarea și eliberarea eului și, în sfârșit, transferul continuum-ului eu-univers în acel spațiu al catarzisului poetic pur care ne mântuie de orice servitudine determinativă și ne restaurează onticitatea într-o încântare nenumită, de durată indefinită” (*Idem*, p. 119). De unde rezultă faptul că, în poezia eminesciană, muzica induce o stare de puritate, de nemărginire și libertate.

Ștefan MUNTEANU

Prozatoarea Gabriela Adameșteanu

Născută, conform certificatului, la 2 aprilie 1942, în Târgu Ocna, județul Bacău, binecunoscuta **prozatoare, traducătoare, publicistă și memorialistă** este fiica Elenei (n. Predescu), profesoară de gospodărie și lucru manual, și a lui Mircea Adameșteanu, profesor de istorie, directorul gimnaziului din localitate. Ivită pe lume în ziua păcălelilor (părinții o serbau întotdeauna pe 1 aprilie), a făcut primii pași într-o „casă mare și albă” din orașul-stațiune de pe Valea Trotușului, alergând până la 4 ani, când s-a mutat cu întreaga familie la Pitești, prin curtea „plină de iarbă și flori” și fiind tot mai dornică să afle ce se întâmplă în jurul ei. Dăruită de Dumnezeu cu o minte scilpitoare, la 5 ani știa deja „da cappo al fine”, celebrul poem eminescian „Lucaefărul”, intrând de mică într-o competiție autoimpusă și crescând „sub un fel de presiune familială: să fim la nivelul celor de dinaintea noastră”. Modelul primordial, „mitul familiei”, era Dinu Adameșteanu, ctitorul Muzeului din Policoro, ce-i poartă acum numele, renumit arheolog al Italiei, dar și ceilalți unchi, „fiii preotului Ion Adameșteanu din Toporu, au făcut performanță în domeniile lor (medicină veterinară, chirurgie, agronomie, învățământ)”. Trăind într-o familie în care a „existat un marcat interes umanistic”, a parcurs toate etapele școlărității cu rezultate dintre cele mai bune, absolvind, rând pe rând, cursurile Școlii Generale Nr. 4, Liceului Nr. 2 (1956-1960) din Pitești (actualul Colegiu Național „Zinca Golescu”), iar apoi pe cele ale Facultății de Limba și Literatura Română (1960-1965) din cadrul Universității București, cu o lucrare despre **Disoluția personajului în romanul lui Marcel Proust „În căutarea timpului pierdut”**. Fire independentă, „copil cu mania contrazicerii”, cum au definit-o chiar părinții, a vrut inițial să se înscrie la medicină, însă hazardul a făcut să ajungă studentă la filologie, unde a încercat mai întâi să se specializeze în lingvistică. N-a fost să fie, cum nici dorința de a face, după absolvire, istorie sau critică literară nu s-a împlinit, așa că s-a mulțumit, pen-

tru început, cu un post de redactor în compartimentul de dicționare enciclopedice al Editurii Politice (1965-1968). Devenit autonom și transformat în Editura Enciclopedică Română, a lucrat pe același post în cadrul acesteia (1968-1974), apoi, tot ca redactor, la Editura Științifică și Enciclopedică (1974-1983) și la Editura Cartea Românească (1983-1989), suportând cu stoicism rigorile cenzurii comuniste și făcându-și cu onestitate munca redacțională. Deși i „s-au dedus înclinații literare” foarte devreme, nu a cochetat cu ideea de a deveni scriitoare, temându-se de „indiscreția istoricilor literari față de viața personală”. S-a convins de incisivitatea acestora vizionând cu aviditate „filmele englezești despre viețile scriitorilor” și citind cu nesăț „biografiile pasionante despre viața Margheritei Duras, a Margheritei Yourcenar, a Virginia Woolf, a Simonei de Beauvoir”. Răscolită de cele aflate, a ars jurnalele de elevă și scrisorile de dragoste, însă în cele din urmă a ajuns tot la scris, grație și climatului favorabil din redacția Editurii Enciclopedice, unde a avut privilegiul să o aibă colegă de birou pe Nora Iuga, poeta care-i povestea despre viața literară și prietenii ei, scriitorii, ale căror cărți le comentau împreună. Moștenind, într-un fel, fibra de povestitoare a străbunicii Pena și încurajată de generoasa scriitoare, a prins curaj și a început să scrie într-un caiet direct un roman, intitulat **Provizorat**. Fără experiență, a renunțat repede, însă într-o zi din vara anului

1970 a scris pe colțul biroului, dintr-o suflare, câteva pagini, care au încântat-o atât pe Nora Iuga, cât și pe Sânziana Pop, redactor la revista **Lucaefărul**. Citindu-i textul pe loc, autoarea „Serenadei la trompetă” i-a dat speranțe, spunându-i doar: „E frumos, o să apară”. Și, într-adevăr, povestirea **Prietenie** a văzut lumina tiparului, dar abia în ianuarie 1971, devenind apoi un capitol al romanului **Drumul egal al fiecărei zile**, la care a lucrat cinci ani, debutând în 1975, sub girul Editurii Cartea Românească. Un debut matur, salutat cu entuziasm de presa literară și încununat cu Premiul pentru Debut al Uniunii Scriitorilor și Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române, cele mai râvnite la acea dată. Elaborat în „condiții grele, călătorind de la un capăt de București la altul, cu serviciu de 8 ore pe zi, locuind cu soțul meu și un copil mic, într-o singură cameră”, prinzând „orice moment ca să scriu, în birou, în bucatărie, în vacanțe, prin autobuze”, după propria mărturisire, romanul nu va fi ultima carte, cum credea când s-a eliberat de povară, ci i-a mai dat încă de furcă, întrucât cu fiecare nouă ediție a suferit alte modificări (1978, Editura Eminescu; 1992, Editura Litera; 2005, Institutul Cultural Român, Cronologie și postfață de Sanda Cordoș), definitivă, dar revizuită și ea, fiind considerată abia ediția a V-a (2008, Editura Polirom), când a adăugat, spre final, un capitol scris inițial pentru romanul **Provizorat**. Având, pe deasupra, o tinerețe și o viață marcate de „disparații dure-roase” („Părinții mei au murit foarte repede, tata când aveam 22 de ani, mama când aveam 36, și, până la ei, mai pierdusem și alte persoane apropiate. Am trecut devreme prin momente grele, pe care mulți le trăiesc după 50 de ani”), a văzut în scris posibilitatea de a mai da „o șansă părinților pierduți” („Faptul că tinerețea mea a fost umbră de moarte mi-a dat măsura lucrurilor acestei vieți. Când mă uit la mine ca la o persoană străină, presupun că am o anumită doză de vitalitate, un impuls de a merge mai departe, chiar în momentele dificile.”).

Iar acest impuls a făcut-o să revină după vreo doi ani la paginile abandonate, hotărâtă să scrie o „nuvelă despre bătrânețe, sărăcie și moarte“ și chiar dacă destinul personajului său o speria, a continuat să-i aștearnă povestea cu o „imensă plăcere“, vrăjită de limbajul „foarte colorat“ al fostei negustorese și de vitalitatea acesteia. Până să se contureze romanul **Dimineața pierdută**, cartea ce avea să o impună definitiv în istoria literaturii române contemporane, a încredințat tiparului, stimulată și de Premiul pentru proză acordat de revista **Luceafărul** (1974), volumul de nuvele **Dăruiește-ți o zi de vacanță** (Editura Cartea Românească, 1979), ce va fi, la rândul-i, reeditat (Editura Paralela 45, 2002, cu o prefață de Carmen Mușat). Documentându-se cu „multă greutate“, a suplinit absența unor detalii ascultând „vârșnicii care trăiseră într-o perioadă de libertate“ și, oprindu-se adesea la „casele rudelor sau ale prietenilor lor aparținând vechii burghezii, acum ajunsă la sapă de lemn“, a dat peste o fotografie în care și-a găsit celelalte personaje, astfel că, ajutată și de „memoriile unui necunoscut despre intrarea României în război alături de Aliți, în 1916“, nuvela care i-a dat atât de furcă s-a „transformat în două romane încrucișate“. Prins în planul pe 1983 al Editurii Cartea Românească, an ce figurează și pe copertă, cel de-al doilea roman al autoarei a apărut, în fapt, în 1984, cunoscând o ascensiune fulminantă în inimile cititorilor, mai ales după ce, în 1986, regizoarea Cătălina Buzoianu a dramatizat **Dimineața pierdută** și a transformat cartea într-un spectacol fulminant, devenit clasic, montat pe scena Teatrului Blandra din Capitală, cu o distribuție de excepție (Tamara Buciuceanu, Gina Patrichi, Valentin Uritescu, Victor Rebeniuc, Irina Petrescu, Rodica Tapalagă, Mihai Constantin, Răzvan Ionescu, Ion Besoiu, Tora Vasilescu, Lucia Mara, Marcel Iureș), și preluat în 1990 de Televiziunea Română, care i-a prelungit astfel viața, oferind șansa mai multor milioane de români să-l vadă. Deși dispărut aproape instantaneu din librării, acest roman cu „adevărat modern, dar în care tehnicile întrebuițate sunt atât de bine stăpâ-

nite, ținute în frâu, justificate, chemate de structura romanului și de cerințele personajelor, încât devin invizibile“ (Monica Lovinescu) nu a putut fi reeditat decât în 1991, când a văzut lumina tiparului la Editura Albatros. Introducând doar pasajele cenzurate în ediția princeps, romanciera a lăsat impresia că a treia ediție, distinsă cu Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor, e cea definitivă (Editura Gramar, 1997), însă cele trei ediții apărute la Editura Polirom (2003, nominalizată la Premiile Asociației Editorilor din România, 2008, 2011) aveau să răstoarne previziunile. Inclusă în primul volum de **Opere**, cea de a V-a ediție, revăzută, va suferi o ultimă modificare la ediția a VI-a, când romanul a atins, în sfârșit, nivelul de perfecțiune visat de exigenta prozatoare. Cele trei nuvele (**O plimbare scurtă după orele de serviciu**, **Dăruiește-ți o zi de vacanță**, **Neliniștea**) ale primului volum de proză scurtă au fost urmate de o „carte eteroclită“, **Vară-primăvară** (Editura Cartea Românească, 1989), în care nuvelele au alternat cu capitole din romanul **Provizorat** (Dialog, Testul, Vară-primăvară, Vară neliniștită, Clădirea, Drum comun, Ora de navetă, Scurtă internare, Întâlnirea). Spre deosebire de primele, acestea făceau parte dintr-un „proiect jurnalistic“, pe care autoarea le-a numit „scene de gen“, fiind în fapt „niște instantanee, ca o înregistrare, ca o fotografie și abordau teme sociale extrem de diferite“. Până în toamna anului 1989, când a semnat, alături de Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu și alți intelectuali memoriul de solidaritate cu protestatarii Mircea Dinescu și Andrei Pleșu, aflați în conflict cu oficialitățile comuniste, a mai publicat, de asemenea, în colaborare cu Viorica Oancea, traducerea romanului **Pierre și Jean** de Guy de Maupassant (Editura Eminescu, 1979, ediția a II-a, Editura Littera, 1992). Frustrată ani de zile de „monotonie care ți se instalează în viață atunci când trăiești doar în mijlocul unei profesii statice, cum e cea a editorilor“, dar mai ales de faptul că era „băgată într-un mecanism în care erai cenzurat și, în același timp, ți se cerea să devii cenzor“, ce o făcea să se simtă într-o „postură schizofrenică –

pe de-o parte de victimă, pe de alta de călău“, pe care, din fericire, nu și-a asumat-o, în ianuarie 1990 a acceptat să fie cooptată în Grupul pentru Dialog Social, iar în aprilie, la invitația lui Stelian Tănase, să ocupe postul de redactor-șef adjunct al revistei **22**. Devenită, în septembrie 1991, prin concurs, redactor-șef al acesteia, aproape a uitat, vreme de 13 ani, că e scriitoare, implicându-se cu tot sufletul în transformarea ei într-o publicație percutantă, vie, cu un cerc de colaboratori din ce în ce mai mare, cu publicarea unor „puncte de vedere diferite, oameni foarte diferiți, unii aflați în conflict“. Deși nu mai condusesese „niciodată nimic“ și nici nu cunoscuse „meseria de jurnalist“, a devenit o profesionistă desăvârșită, urcând **22** în topul publicațiilor românești postdecembriste. Rodul acestor ani de publicistică efervescentă a fost adunat, în parte, în volumele **Obsesia politicii** (Editura Clavis, 1995), ce include în sumar interviuri cu personalitățile epocii, de la Regele Mihai, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca și Paul Goma, la Corneliu Coposu, Alexandru Paleologu, Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, și **Cele două Români** (Editura Institutului European, 2000), care adaugă articolelor inserate inițial în revistă și fragmente memorialistice. Învățând zi de zi lucruri noi, „și referitor la politică, și referitor la lumea de aici, și la cea de afară“, s-a întors la uneltele sale de scriitoare atunci când a ajuns la concluzia că „independența e limitată, că în orice grup sunt interese diferite“ și, inevitabil, a intrat în conflict cu editorul, care i-a „respins o idee de reînnoire a revistei“, dar nu a părăsit cu totul gruparea, din mai 2004 fiind redactor-șef al suplimentului **Bucureștii culturale**. Interesul pentru scris i-a revenit în 2001, când a reînceput să scrie proză și a terminat de tradus romanul lui Hector Bianciotti, **Fără îndurarea lui Isus** (Editura Cartea Românească, 2003). Eliberată de tensiunile acumulate cu diriguitorii editoriali, a descoperit pentru prima oară ce „înseamnă să fii scriitor profesionist, să nu te mai împarți cu disperare“ și, împulsionată de criticul Carmen Mușat, a revenit la nuvela **Întâlnirea**, pe care, după doi

ani de travaliu, a transformat-o în romanul omonim, publicat de Editura Polirom (2003) și distins cu Premiul revistei **Ateneu** și Premiul Național de Proză al cotidianului **Ziarul de Iași**. Cea de-a treia variantă, revăzută, a apărut la aceeași casă editorială, în 2007 (posfăță de Carmen Mușat), fiind distinsă cu Premiul revistei **Flacăra** pentru literatură, iar a patra, definitivă, a fost inclusă în **Opere II**, alături de **Gara de Est** (2008). Dramatizat de aceeași regizoare, Cătălina Buzoianu, romanul în varianta scenică a cunoscut un spectacol-lectură la Institutul Cultural Român de la Paris, cu un „actor senzațional, Jacques Zabor, de origine poloneză, deci din Europa de Est, care a simțit foarte aproape subiectul“, și unul radiofonic, distins cu Premiul UNITER pentru „Cel mai bun spectacol de teatru radiofonic realizat în 2007“. În regia sa, Teatrul Bulandra va monta, la rândul-i, spectacolul, iar o a doua dramatizare, făcută de Anca Hațiegan, a fost prezentată la un concurs pe tema exilului, în S.U.A., eseista clujeană punându-și speranțele că se va găsi și un teatru care să o aducă în fața publicului. Teatrul Național Radiofonic a prezentat, de asemenea, în premieră, adaptarea radiofonică după **Dialog**, realizată de Doina Papp (2006, în regia artistică a lui Attila Vizauer și interpretarea actorului Virgil Ogășanu) și cea după romanul **Întâlnirea**, aparținând Cătălinei Buzoianu. Revenind la paginile abandonate în 1970, dar reluate sub o formă sau alta în toate cărțile de până atunci, în 2004 a găsit „sunetul unui nou roman“ și, după șase ani de trudă, a încredințat tiparului **Provizorat** (Editura Polirom, 2010, 2011, 2013, 2017, 2020), recompensat în același an cu Premiul pentru Proză al revistei **Observator cultural** și nominalizat atât la Cartea Anului (Fundatia Anonimul și **România literară**), cât și la Premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor. Ușurată de „povara muncii“ de la revista **22** și conștientizând cât de bine i-a „prins plecarea, pentru șansele literare ulterioare, pentru traducerea cărților“ sale, a pornit o bătălie dură pentru promovarea romanelor ei peste hotare, investind în acest sens nu numai timp, ci și propriile resurse financiare. Liberă

să se reprezinte doar pe sine, a reluat o traducere abandonată în 1989 și, în 2002, șansa i-a surâs, numărându-se printre cei 37 de scriitori din 19 țări care au primit burse de traducător Helman/Hammett, acordate de Human Rights Watch în semn de recunoaștere pentru curajul cu care aceștia au înfruntat persecuțiile politice. Înainte de a pleca în Franța, l-a căutat pe reputatul traducător Alain Paruit, căruia i-a propus să-i traducă, contra cost, un capitol din **Dimineața pierdută**, o carte intractabilă, după opinia multora. Afându-se mult mai târziu că nu e bine ca autorul să se autopropună, a încercat la vreo 10-15 edituri din Franța, Germania, Italia și Spania, inclusiv la Gallimard, unde traducătorul o sfătuisese că e inutil să se ducă. A primit „multe refuzuri“, însă norocul i-a surâs încă o dată grație unui interviu realizat cu Marie-France Ionesco, devenit până la urmă o carte, încredințată aceleiași prestigioase edituri pariziene. Cum, între timp, capitolul **Rue Coriolan** apăruse deja în **Maison des Ecrivains Etrangers et des Traducteurs** (nr. 6/2002), iar **Une matinée perdue**, tradusă într-o variantă prescurtată de Alain Paruit, primise două referate favorabile la Gallimard, referințele bune primite de directorul Colecției „Du Monde Entier“ de la fiica ilustrului dramaturg au cântărit foarte greu în apariția volumului, scos pe piață în 2005 și difuzat în aproximativ 2000 de exemplare. A contat, de asemenea, că a avut același redactor de carte ca Marie France Ionesco și, mai ales, că, fiind inclusă în Programul „Les Belles Etrangères“, cheltuielile pentru traducere au fost suportate de Centre Nationale du Livre. Coroborată cu apariția, în același an, a textelor **L’histoire du livre**, în revista **L’Invention du livre** (traducere de Marie-France Ionesco și Alain Paruit), și **Le Retour du fugitif**, în **Douze écrivains roumains** (Anthologie Les Belles Etrangères, éd. L’Inventaire, traducere - Alain Paruit), cu apariția unor cronici elogioase în revistele **Quinzaine littéraire**, **Lire** și **Magazine littéraire** și în principalele cotidiene pariziene, vânzarea a fost nesperat de bună, în scurtă vreme epuizându-se peste 1800 de exemplare. Succesul l-a determinat

pe Jean Mattern, editorul francez al cărții și directorul colecției amintite, să-i ofere un nou contract, de data aceasta pentru romanul **Drumul egal al fiecărei zile**, transpus în franceză de Marily Le Nir, sub titlul **Vienne le jour**, sugerat de Marie-France Ionesco. Apărut în 2009, în 3000 de exemplare, cu sprijinul Institutului Cultural Român, prin Programul Translation and Publication Support, care încurajează și susține traducerea literaturii române, a fost lansat la Salonul Cărții de la Paris din același an (13-18 martie), tot aici fiind oferit publicului și volumul bilingv **Des soleils différents/Sori diferiti** (Editura l’Inventaire), între cei 14 poeți și prozatori români contemporani incluși în sumar figurând și romanciera, o „voce distinctă care se aude în peisajul literaturilor străine traduse în limba franceză“. Iar prestigiul oferit de Editura Gallimard se va consolida în 2013, când, în traducerea lui Nicolas Cavailles, va apărea și cel de-al treilea roman, **Provizorat**. Deși reputata editură nu a preluat decât drepturile de traducere în limba franceză, faima **Dimineții pierdute** (2005, 2013) a crescut exponențial, odată cu traducerea romanului în Estonia (Kaotatud hommik, Eesti Raamat, 1991, trad. Natalia Alver și Riina Jesmin), Israel (Boker avud, Nimrod Books, 2007, trad. Yotam Reuveny), Bulgaria (Balkani, 2007, trad. Rumiana Stanceva și Vasilka Aleksova), Spania (Random House Mondadori, 2009, trad. Susana Vásquez Alvear), Ungaria (Europa, 2010, trad. Koszta Gabri-ella), Turcia (Yapi Kredi Kultur Sanat, 2011, trad. Leila Ünal), S.U.A. (Wasted Morning, Northwestern University Press, 2011, trad. Patrick Camiller), Italia (Aisara, 2012, trad. Roberto Merlo și Cristiana Francone), Polonia (Stracony poranek, Wydawnictwo W.A.B., 2012, trad. Tomasz Klimkowski), Portugalia (Una manha perdida, Dom Quixote, 2012, trad. Corneliu Popa), Suedia (Förlorad morgon, 2244, 2016, trad. Åsa Apelkvist, Arina Stoenescu și Nils Sundberg) și Germania (Verlorener Morgen, Die Andere Bibliothek, 2018, trad. Eva Ruth Wemme), la unele edituri fiind disponibil și sub formă de

eBook. Nominalizarea **Dimineții pierdute**, care în țară a cunoscut deja 11 ediții, la Premiul Uniunii Latine (2006) și a romanului **Drumul egal al fiecărei zile** la prestigiosul Premiu „Jean Monnet“ (2009), precum și prezența prozatoarei la târgurile de carte de la Paris, Roma, Leipzig, Budapesta, Pisa și Frankfurt ori la prestigioase manifestări literare din Olanda (Seara de Literatură Europeană), Germania (Forumurile „Limbi mici, literaturi mari“ și „Literatură și exil“), Turcia (Festivalului de Literatură Tanpinar), S.U.A. (PEN World Voices, A Literary Safari, Resonances: Contemporary Writers on the Classics), Republica Moldova (Zilele Literaturii Române la Chișinău), Italia (Festivalul „LibriIn-Terra“ de la Valperga) și Spania (HAY Festival Segovia), au propulsat-o printre cele mai traduse scriitoare contemporane. După ce, practic, Editura Raduga (Rusia) a deschis, chiar înainte de Gallimard, suita traducerilor în alte limbi, publicând varianta rusească a volumului **Dăruiește-ți o zi de vacanță** (Подари себе день каникулы, 1989), fragmente din acesta și din **Vară-primăvară** au fost traduse în olandeză de Jan Willem Boss, iar nuvela **L’Air du Temps**, tot în versiunea acestuia, i-a fost inclusă în antologia **Moderne Roemeense verhalen** (Nuvele moderne românești, Editura Atlas, 2008). La acestea se adaugă romanele **Întâlnirea**, tradus în Bulgaria (Препрешане, Panorama, 2005), Ungaria (A talakozas, Palamart, 2007, trad. de Csiki Laszlo), Italia (L’incontro, Nottetempo, 2010, trad. de Roberto Merlo), Austria (Begegnung, Wieser, 2018, trad. Georg Aeschl), Spania (El Encuentro, Xorki Ediciones, 2018, trad. Joaquin Garrigos), S.U.A. (Encounter, Dalkey University Press, 2018), **Drumul egal al fiecărei zile**, tradus în Bulgaria (Balkani, 2007, trad. Rumiana Stanceva), Franța (Vienne le jour, Gallimard, 2009, trad. Marily le Nir), Italia (Verra il giorno, Cavallo di Ferro, 2012, trad. Celestina Fanella), Germania (Der gleiche Weg an jedem Tag, Schoffling, trad. Georg Aeschl, 2013) și Spania (El mismo camino de todos los dias, Xorki Ediciones, 2016, trad. Joaquín Garrigós Bueno), **Provizorat**,

tradus în Bulgaria (Vremennoto, Sofia, MAGA Welding LTD, 2012), Ungaria (Futó viszony, Európa Kiadó, 2013, trad. Gabriella Koszta) și Germania (Provisorium der Liebe, Aufbau, 2021, trad. Eva Wemme), și **Anii romantici**, tradus în Franța (Les Annees Romantiques, Nonlieu, 2019, trad. Nicolas Cavailles). Fragmente din romane au apărut, totodată, în neerlandeză, în tălmăcirea lui Jan Willem Bos, iar secvențe din cele două volume de nuvele au fost publicate în germană, engleză și în alte limbi în diverse publicații literare. Deși prin valoarea operei sale a schimbat într-o oarecare măsură percepția occidentalilor despre români, nu a fost scutită de invidii și de campanii de denigrare, demontate rând pe rând și stopate mai ales după ce Ion Cristoiu a fost condamnat pentru calomnie și silit să-i plătească daune morale de 400 milioane lei. Alergică la cabotinism și boemă, având ca singură valoare esențială morală pentru cărțile sale adevărul, și-a edificat o operă solidă, ce se constituie într-o „contribuție de substanță la paradigma prozei contemporane românești“. Înscrisă în permanență la „bursa valorilor literare“, a publicat, în 2012, volumul de proză scurtă **Vară-primăvară** (Editura Polirom), urmat, tot aici, de cartea de amintiri/eseuri **Anii romantici** (2014), distins cu Premiul Special al Uniunii Scriitorilor (2015), Premiul „Șerban Cioculescu – memorialistică și istorie literară“ al Muzeului Național al Literaturii Române (2015), Premiul revistei **Observator cultural** (2015), nominalizat și calificat în finala pentru Marele Premiu al Festivalului Național de Literatură FestLit (Cluj-Napoca, 2014), la Premiul Cartea Anului 2014, acordat de revista **România literară** și la Premiile Galei Industriei de Carte din România (2015), de traducerea **Disparițiile Annei Langfuss** de Jean Yves Potel (București, Editura Hasefer, 2017) și, în 2018, de romanul **Fontana di Trevi** (Editura Polirom), laureat cu Premiul „Sofia Nădejde“ pentru Literatura Scrisă de Femei, (2018). Lucrează de mai multă vreme la romanul **Gustul acrișor al libertății**, dar cei dornici să o descopere în adevărata lumină vor trebui să-i ci-

tească și ce a publicat prin revistele vremii, de la **România literară**, **Vatra**, **Viața Românească**, **Luceafărul**, **Ateneu**, la **Observator cultural**, **Suplimentul de cultură**, **Luceafărul de dimineață**, **El Pais**, **Cultura**, **Formula As**, **Ziarul de Duminică**, **Bucureștii Cultural** (pe care l-a inițiat și condus în intervalul 1998-2013) etc., texte ce oricând pot constitui materia unor alte cărți de substanță. Membră a Uniunii Scriitorilor (1980), a Grupului pentru Dialog Social (ianuarie 1990 – mai 2014), a juriului internațional care acorda premiul Uniunii Latine (2007-2010), vicepreședintă (2000-2004) și președintă (2004-2006) a Centrului PEN Român, distinsă cu Ordinul „Steaua României“ în grad de Ofițer (2000), Premiul Hellman-Hammett pentru jurnalism, acordat de Human Rights Watch (2002), Premiul „Opera Omnia“ de către Asociația Scriitorilor din București (2010) și de revista **Luceafărul de dimineață** (2010), decorată de Franța cu Medalia și Titlul de Cavaler al Ordinului Artelor și Literelor (2013), răsplătită cu Marele Premiu „George Bacovia“ al revistei **Ateneu** (2015), Premiul Național de Proză „Ștefan Bănuțescu“ (2015), Premiul „Gheorghe Crăciun“ Opera Omnia acordat de **Observator Cultural** (2018), Premiul Opera Omnia al revistei **Convorbiri Literare**, (2019), Premiul Scriitorul Anului, acordat de Uniunea Scriitorilor (2019) și Premiul Național pentru Proză „Ion Creangă“, Opera Omnia (2021) „copil(ul) cu înclinații literare și fără simț de observație“ de altădată, care nu dorea cu niciun chip o „cariera literară“, și-a construit-o cu mîgală, „noroc și de perseverență“, trecând cu bine atât „proba înzestrării“ sale, cât și pe cea a criticilor și cititorilor de pretutindeni.

Aniversări martie 2022

- 09. Doina Ioneț - prozatoare, 70 ani;
- 12. Ioachim Mareș - arhiereu, 95 ani;
- 18. Emil Nicolae - scriitor, 75 ani;
- 18. Gina Sebastian Alcalay - scriitoare, 95 ani;
- 18. Elena Artimon - muzeograf, 75 ani;
- 19. Pompiliu Poghirc - geograf, 95 ani;
- 20. Radu R. Rosetti - istoric, 145 ani;
- 22. Leon Sakellary - politician, 170 ani;
- 27. Ioan Fătu - căpitan erou, 110 ani;
- 30. Valentin Moraru - scriitor, 80 ani;
- 30. Cristina Ștefan - scriitoare, 65 ani.

Plasticiana Letiția Opreșan

N. 27 martie 1937, în satul Căbești, comuna Podu Turcului, județul Bacău. **Pictor, profesoară, muzeografă, poetă.** Este cel de-al treilea copil al Anei (n. Berdan), croitoreasă, și al negustorului Ion Opreșan. Copilărește în satul natal, iar de la 4 ani în Podu Turcului, unde s-a mutat cu părinții, tatăl său deschizând aici un restaurant. Și-a început studiile la Școala Primară din localitate (1944-1951), dovedind reale aptitudini nu doar pentru studiu, ci și pentru desen și culori, din care a făcut o adevărată pasiune. Neștiind însă de existența învățământului artistic liceal, se înscrie după absolvirea ciclului gimnazial la Școala Medie Tehnică Financiară din Bârlad (1951-1953), dar după doi ani se retrage, pentru a urma cursurile Școlii de Artă. Transferul dovedindu-se destul de anevoios, în 1954 susține concursul de admitere la Școala Medie de Arte Plastice „Octav Băncilă” din Iași, la afișarea rezultatelor fiind prima pe lista celor admiși. Tot prima avea să fie și de-a lungul celor patru ani de studii, în 1958 absolvind ca șefă de promoție, cu media zece. În pofida acestei evidențe, n-a avut acces la învățământul superior din cauza dosarului, chiar dacă între timp, în urma naționalizării averilor din 1948, tatăl său devenise maistru mecanic. Cu câteva luni înainte de a se stinge, la doar 57 de ani, a avut însă ocazia să-și vadă fiica studentă la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (1961-1967), unde a reușit fără emoții, mai întâi la secția sculptură, apoi la cea de pictură. A studiat, între alții, cu profesorii Eugen Schileru (Istoria și teoria artei), Gh. Ghițescu (Anatomia artistică), Horia Teodoru (Perspectivă) și Anton Damboianu (Arhitectură), iar în anii terminali a avut marea șansă să fie selectată la grupa Maestrului Al. Ciucurencu, întâlnire care a marcat-o pentru totdeauna. Absolvă cu brio și, în 1967, primește repartitie ministerială la Catedra de desen a Liceului Teoretic nr. 1 din Comarnic, județul Prahova, unde nu va rămâne decât un an, întrucât, în urma căsătoriei cu economistul Honorius Linte, se mută la București. Silită,

în urma transferului, să renunțe la titlatură, obține cu greu ore la mai multe licee și școli generale din Capitală, vreme de 3 ani simțind din plin stresul datorat deselor schimbări ale locului de muncă. Se înscrie în Cenaclul Tineretului al Uniunii Artiștilor Plastici și, în 1969, debutează într-o expoziție colectivă a acestuia, prezentată de criticul de artă Adrian Petringenaru. În același an e invitată în Tabăra de Creație organizată pe Șantierul Tineretului din Târgu Jiu, pierzând însă bursa „Theodor Aman”, în urma interdicției soțului de a ocupa un atelier de pictură. În pofida dezamăgirii, lucrează cu sârg și, în 1971, vernisează prima expoziție personală, cu pictură și grafică, în holul Teatrului Mic, girată de criticul de artă N. Argintescu-Amza. Cum, între timp, lua-se legătura cu artiștii băcăuani, în același an participă la Salonul Județean de Pictură și Sculptură din Bacău, unde va avea o prezență constantă până în 1980, iar în ianuarie 1972 se mută în orașul lui Bacovia, unde se înscrie în Cenaclul „Nicu Enea” și primește un atelier de pictură. Până în decembrie, când e angajată ca muzeograf la Muzeul Județean de Istorie și Artă, funcționează ca profesoară la catedrele de desen ale Liceului Teoretic „Vasile Alecsandri” și Liceului Pedagogic, participând la toate expozițiile colective inițiate de cenaclul U.A.P. și organizând prima ediție a expoziției „Promoția 67” și Expoziția Națională „Tradiții și Obiceiuri de Anul Nou” de la Casa de Cultură Slănic Moldova. Un an fructuos, încheiat cu prima expoziție personală deschisă în Bacău și

vernisată, la Galeriile de Artă ale muzeului băcăuan, de criticul Grigore V. Coban, președintele cenaclului. Până în 1988, participă apoi, an de an, la principalele manifestări plastice județene și naționale, expunând lucrări la Salonul Republican de Grafică (București, Sala Dalles, 1975, 1980, 1987), Salonul Republican de Pictură și Sculptură (idem, 1975, 1978, 1980, 1981, 1982, 1988), Expoziția Națională a Cadrelor Didactice (București, Muzeul Național de Artă, 1976), unde e distinsă cu Premiul al II-lea la secțiunea pictură, Expoziția Națională de Grafică (Cluj-Napoca, 1977), Salonul Municipal de Pictură și Sculptură (București, Muzeul Național de Artă, 1980, 1981, 1983), Expoziția Interjudețeană a filialelor U.A.P. Bacău, Brăila, Galați (București, Ateneul Român, 1973), expozițiile „Culorile Toamnei” (Bacău, Galeria de Artă, 1973) și „Promoția '67” (idem, 1973; București, Căminul Artei, 1987), „Armata Română în Artele Plastice” (Ateneul Român, 1974), „Omagiul lui Bacovia” (Bacău, Galeriile de Artă, 1975), „Centenarul Independenței de Stat a României” și „Expoziția Jubiliară 1907” (idem, 1977), „Țărâtimea - puternică forță socială și revoluționară” și „Bienala de Pictură și Sculptură” (București, Sala Dalles, 1977, 1985, 1987), „Săptămâna Culturală Băcăuană în Capitală” (Muzeul Colecțiilor de Artă, 1979; Sala „Tudor Arghezi”, 1980), „Cântarea României” (București, Muzeul Național de Artă, 1979), „Expoziția Comemorativă Partid, Popor, o singură voință” (idem, 1983), Târgul Național de Artă (București, Sala Dalles, 1984, 1985) ș.a. Vernisează, de asemenea, noi expoziții personale la Institutul Pedagogic (Bacău, 1982), Galeria Muzeului de Artă (Bacău, 1974), Casa de Cultură Slănic Moldova (1974), Hotel Internațional (Mamaia, 1982), Hotel Perla (idem, 1983), Galeria Căminul Artei (București, 1986) și Galeriile de Artă (Râmnicu Vâlcea, 1986), precum și prima personală în străinătate (Düsseldorf - R.F.G., Galeria Vieler&Bander, 1979). Remarcată și apreciată de

criticii de artă, a fost invitată în aceeași perioadă să participe la taberele de creație plastică de la Letea (Bacău, 1974, 1975), Tescani (Bacău, 1977-1978), Deva (1981), Fălticeni (1982), Râmnicu Vâlcea (1985) și Iazurile (1985, 1988), organizând, la rândul ei, expozițiile „Femeia și artele plastice“ (Bacău, 1975) și „Cinci artiste băcăuane“ (Galeria de Artă, Bacău, 1979). În 1973 optează pentru o catedră de profesoară la Școala Populară de Artă din Bacău, în 1975 devine membră a Uniunii Artiștilor Plastici, iar în 1980 se stabilește definitiv în București, lucrând de acum ca artist liber profesionist. Își largeste bagajul de cunoștințe profesionale, întreprinsând călătoriile de studii și documentare în R.D.G. (Berlin, Leipzig, Posdam, 1978, 1987), R.F.G. (Düsseldorf, Köln, Esen, 1979), U.R.S.S. și Orientul Mijlociu (Moscova, Samarcant, Buhara, Tașkent, 1982) și Cehoslovacia (Praga, 1987). O activitate la fel de laborioasă și de intensă a avut și după anul 1990, când numărul expozițiilor personale s-a triplat. Cei mai favorizați au fost iubitorii de artă bucureșteni, care i-au putut admira lucrările la galeriile „Căminul Artei“ (1991, 2009, 2017), „Orizont“ (1995), Teatrului de Comedie (1995), Muzeului Literaturii Române (1996), „Simeza“ (1999, 2006), Cercului Militar (2002), „Galateea“ (martie 2003, decembrie 2003-ianuarie 2004), „T&C ART HT“ (2006), „Atlantic Club“ (2006), „Ana“ (2007), Hotelului Hilton (2008), Institutului „Irecson“ (2010), Dialog (2013, 2014), SOL Gallery (2013), Signum (2014) și Centrului Național de Cultură de la Mogoșoia (1998), dar de aceeași bucurie au mai avut parte admiratorii lucrărilor sale din Timișoara (Galeria Carolas, 2004), Dej (Galeria Frazia, 2004), Aiud (Galeria Inter Art, 2004), Bistrița Năsăud (Galeriile U.A.P., 2004), Râmnicu Vâlcea (Galeriile U.A.P., 2005), Brașov (Biblioteca Județeană, 2006), Podu Turcului (Casa de Cultura, 2014), Bacău (Universitatea „George Bacovia“, 2014), Bârlad (Muzeul „Vasile Pârvan“, 2017), Pucioasa (Galeria Prim, 2017), Centrul Cultural Internațional, 2019), Râmnicu Vâlcea (Galeriile Artex, 2019). Cu patru a sporit și numărul

prezențelor peste hotare, deschizând tot atâtea expoziții personale în Franța (Amboise, Galeria „Le Point Tourne“, 1998) și Germania (2005, Koblenz-Berndorf, Galeria „Hanter Leuchens Haus“, martie; Bonn, Consulatul Român, aprilie-septembrie; Köln, Piazzeta des Historischen Rathaus, octombrie-noiembrie), cu ecouri favorabile în presa occidentală. Impresionantă este și implicarea în expozițiile de grup, practic neexistând an în care să nu fi participat la cel puțin două asemenea manifestări colective. E prezentă, astfel, cu lucrări de grafică și pictură, la Salonul Municipal de Artă (București, 1991, 1995, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003, 2004, 2010), Saloanele Moldovenilor (Muzeul de Artă Galați, 1991), Salonul Național de Pictură și Sculptură (Galeria Teatrului Național, 1992; Galeria Simeza, 2014), Expoziția de Grup (București, Galeria Simeza, 1992), Salonul Național de Grafică (Galeria Teatrului Național, 1993), Saloanele Moldovei (Bacău și Chișinău, 1993, 2014, 2017), Salonul Național de Artă (Galeria Teatrului Național, 1994; Romexpo, 2001; Galeria „Constantin Brâncuși“, 2006, 2013, Căminul Artei, 2015, 2018, 2020), Expoziția de Grup „Natura statică și portretul“ (București, Galeria Galla, 1995), Expoziția Municipală (București, Galeria Orizont, 1996), expozițiile „Trei pictori“ (București, Galeria Ar-Tei, 1996), „Grafică“ (București, Galeria „Constantin Brâncuși“ a Parlamentului României, 1996), „Cinci artiști bucureșteni“ (Sinaia, Centrul European de Cultură, 1996), „Patru pictori“ (București, Galeria Artelor a Cercului Militar Național, 1997), „Trei pictori bucureșteni“ (Botoșani, Galeria „Ștefan Luchian“, 1997; Râmnicu Vâlcea, Galerile de Artă, 1997), Târgul Internațional de Arte Vizuale (București, Galeria Auditorium a Muzeului Național de Artă, 1998; Muzeul Cotroceni, 1999; Holul Teatrului Național, 2001, 2002; Romexpo, 2007), Salonul Internațional de Artă (Reșița, 1999), Expoziția-Concurs Național de Artă „N. N. Tonitza“ (Bârlad, 1999), „Conformism-Nonconformism“ (Galați, Muzeul de Arte Vizuale, 1999), Expoziție retrospectivă La retour des „ambassa-

deurs“ (Brașov, Sala Victoria, 2000), „Studio opt“ (București, Galeria de Artă a Municipiului, 2000), Salonul Național de Artă Contemporană (Galeria „Constantin Brâncuși“, 2000), „Totem“ (Târgu Mureș, Galerile de Artă, 2005), Expoziția Moldovenilor și Dobrogenilor (București, Galeria Apollo, 2007), Bienala „Ion Andreescu“ (Buzău, Galerile de Artă, 2008, 2012, 2020), „Presences de la peinture contemporaine roumaine en France avec Soleil de l'Est“ (București, Muzeul Municipiului, 2008), „Gestul feminin“ (idem, Galeria Veroniki-Art, 2009), Salonul Anual de Iarnă al Artelor Vizuale (idem, Muzeul Municipal, 2010), Salonul Mic București (idem, Galeria Centrului Artelor Vizuale, 2011; 2012), Salonul Național de Artă Contemporană (Râmnicu Vâlcea, Centrul de Expoziții și Evenimente „Nicolae Sofianu“, 2011), „West meet East a Cultural Book exchange“ (Iași, Galeria „Nicolae Tonitza“, 2011; București, Galeria „Constantin Brâncuși“, 2011, Focșani, Galeria de Artă, 2012, București, Gallery Leonida, 2015;), Expoziția Națională „Sunt eu oare păzitorul fratelui meu?“ (2012, Timișoara, Galeria Bastion; Focșani, Galeria de Artă), „Istории rescrise“ (București, Muzeul Municipal, 2012), „Carte-Obiect – opera deschisă“ și „Artistul și Puterea – ipostaze ale picturii românești între 1950-1990“ (Biblioteca Națională, 2012), „Carte pentru minte și suflet“ (Constanța, Muzeul de Artă, 2012), Salonul „Arte în București“ (Centrul Național al Artelor Vizuale, 2012), Salonul de Iarnă al Artiștilor bucureșteni (Galeria Muzeului Municipal, 2012), „Grafica în pictura românească din colecții particulare“ (București, Galerile Muzeului Cotroceni, 2012), Expoziția Omagială „Mihai Eminescu“ (Biblioteca Națională, 2013), Expoziția de Carte-Obiect Eminescu (Iași, Galeria de Artă „Theodor Palady“, 2013), „Cărările unor vocații 14“ (București, Galeria Dialog, 2013), „Spațiu și ferovare – Promoția '67“ (Râmnicu Vâlcea, Muzeul Județean de Artă, 2013), „Reverii lucide“ (Mogoșoia, Centrul Cultural Palatele Brâncovenești, 2013), Salonul Național de Artă „Temeiuri“ (București,

Sala „Constantin Brâncuși“ a Parlamentului României, 2015, 2016), Simpozionul de Artă (Brezoi, 2016), Expoziția Națională „Ritmuri medievale“ (București, Biblioteca Națională, 2016), Salonul Național de Plastică Mică (Brăila, Galeria de Artă, 2017, 2021), Expoziția de grup „Trei ipostaze stilistice“ (București, Galeria Senso, 2017), Salonul național al portetului (Râmnicu Vâlcea, 2017), Bienala Internațională „Alexandru Ciucurencu“ (Tulcea, Muzeul de artă, 2017), Expoziția de Artă Religioasă (București, Muzeul Satului, 2018), Bienala de carte bibliofilă și de cartobiect (București, Muzeul Literaturii Române, 2018), Women Power in Art (Bușteni, Castelul Cantacuzino, 2019), Expoziția „Ad Libitum“ (București, Căminul Artei, 2019), Bienala Națională de Grafică „Constantin Găvenea“ (Tulcea, Muzeul de Artă, 2020) ș.a. Nu mai puțin bogat a fost și aportul la popularizarea artei plastice românești în străinătate, fiind invitată și expunând în cadrul expozițiilor de grup itinerante în Franța: „À la découverte de l'art des pays de l'Est“ (Galerie Atrium, Saint-Avertin, 1998; Chateau de Trousse-Bariere, Briare, 1999), „Soleil de l'Est“ (Salle de la Belle-Arche, Saint-Pryve-Saint-Mesmin, 1998), „Exposition-Artistes contemporains des pays de l'Est“ (Espace Culturel „La Douve“, Langeais, 1999), „Art contemporain et art traditionnel de Roumanie“ (Sale „Charles X“, Saint-Cyr-sur-Loire, 2000), „Couleurs du Roumanie - 11 peintre roumains“ (Chaute-Maritime, 2007), „Artistes Roumains“ (Montmartre, 2007), „Exposition Retrospective Soleil de l'Est en Catalogne“ (Chateau Royal de Collioure, 2008) și SUA - „Identități multiculturale“ (New York, Sediul ONU, 2018). Grație acestor izbutite mesaje de prietenie, în 2006 a fost invitată și la „Stages de Residence pour les Artistes Peintres Pays de l'Europe de l'Est“, Centrul de Expoziții al Primăriei din Collioure găzduind apoi și expoziția de pictură rezultată în urma stagiului. Prezențe notabile de grup a avut, de asemenea, în Olanda (Wageningen, 1991; Deventer, 1995) și Germania (Mannheim, 1996). Răsfățată de critica de artă, care a inclus-o

în albume și dicționare, a fost invitată în ultimele decenii la mai multe tabere și bienale de creație, soldate de fiecare dată cu câte o expoziție a participanților, între care amintim Tabăra Națională de Creație „Cozia“ (Râmnicu Vâlcea, 1994), tabele de creație Strehaiia (Mehedinți, 1996), Măgura (Bacău, 1997), Ipotești (Botoșani, 1997, 1998, 2002, 2005), Mogoșoaia (1999), Voina (Câmpulung, Argeș, 2001) Brebu (Prahova, 2002), Tabăra Internațională de Artă Plastică „Inter-Art“ (Aiud, 2004), Tabăra Națională de Pictură „Lucian Grigorescu“ (Medgidia, 2004, 2005), Tabăra Internațională Jupânești (Făget, 2006), „Monte-oru-Art 2007“ (Buzău, 2007), Bienala-Concurs de Artă Plastică „Gheorghe Petrașcu“ (Târgoviște, 2008, 2009), Tabăra Internațională de Arte Plastice (Blaj, 2009), Tabăra de Arte Vizuale „Vlaicu Tomescu“ (Călimănești, 2019) etc. Spre surpriza multora, fără să fi apărut cu poeme în revistele literare, s-a afirmat și ca poetă, concepându-și singură volumele, pe care le-a ilustrat cu propriile picturi, transformându-le în veritabile albume de artă. În această ipostază a debutat editorial cu volumul **Treptele tăcerii** (București, Editura Coresi, 2019; ediția a II-a 2021), urmat, tot aici, de **Diminețile cu insomnii** (2020), **Privire concentrică** (2020) și **Strigătul din steaua polară** (2020), iar la Editura Bifrost, de **Armonii pe praful fierbinte** (București, 2021) și **Insula tornadelor** (idem, 2021). Sub tipar are, la această din urmă casă editorială, cartea de poezie **Zăpezile**, iar la prima, volumul de proză, cugetări și aforisme **Evadare din cotidian**. Ca plasticiană a publicat, de asemenea, superbe albume de artă **Letiția Opreșan** (București, Editura Tracus Arte, 2013), **Letiția Opreșan** (București, Editura Coresi, 2015), **Pictură Letiția Opreșan** (ediție bilingvă, Mogoșoaia, Editura Centrului Cultural Palatele Brâncovenești, 2016) și **Grafică/Graphic art** (ediție bilingvă, București, Editura Niculescu, 2018). Membră a Asociației Internaționale a Artiștilor Profesioniști din anul 2000, a fost răsplătită pentru creația sa cu Placheta Profesional Women's Advisory, acordată de A.B.I. în Anul internațional al femeii

de carieră (1999), Premiul Filialei U.A.P Buzău (2008) și Premiul I pentru pictură al Bienalei-Concurs de Artă Plastică „Gheorghe Petrașcu“ (2008), cu alte plachete și diplome. A mai fost nominalizată la Premiul Salonului Mic București (2011), are numeroase lucrări în colecții private și de stat în țară și străinătate, dar de-a lungul acestei prestigioase cariere nu a primit nici măcar o invitație pentru a vernisa o expoziție personală la Bacău, deși de la plecarea sa în Capitală trecuseră, iată, peste trei decenii. Anul aniversar 2012 ar fi fost un bun prilej, dar cum oficialitățile băcăuane l-au ratat, s-au revanșat în 2014, când au declarat-o Cetățean de Onoare al Județului Bacău. În același an a mai primit Premiul „Mihail Grecu” al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova la Săloanele Moldovei, ediția a XXIV-a, iar Universitatea „George Bacovia” i-a găzduit, în sfârșit, o amplă expoziție, pe care o merita cu prisosință, acordându-i și o Diplomă de Excelență. Pe când însă una și la galeriile de artă băcăuane?

Aniversări aprilie 2022

- **02. Vladimir Tescanu** - prozator, traducător, 70 ani;
- **03. Luigi Ionescu (1927-1992)** - solist de muzică ușoară, 95 ani;
- **04. Ioan Mitrea (1937-2017)** - profesor, istoric, arheolog, 85 ani;
- **06. Ioan Viorel Cojan** - artist fotograf, 70 ani;
- **08. Maria Axinte-Buciumi** - fiziciană, prozatoare, poetă, 75 ani;
- **08. Vasile Miftode** - sociolog, profesor universitar, 85 ani;
- **09. Nicolae Roșioru (1927-2011)** - prozator, actor, 95 ani;
- **10. Iulia Filimon** - plasticiană, 75 ani;
- **12. Vali Boncu Constantin** - prozator, poet, 80 ani;
- **13. Cristina Săvescu** - traducător, 55 ani;
- **14. Idy Ilian (1922-2011)** - medic, 100 ani;
- **15. Mihai Știrbu** - inginer, scriitor, jurnalist, 65 ani;
- **16. Eugen Pricope (1927-1992)** - muzicolog, dirijor, 95 ani;
- **17. Victor Mitocaru** - poet, prozator, eseist, publicist, 80 ani;
- **22. Gheorghe Ungureanu** - prozator, publicist, 75 ani;
- **26. Gheorghe Dalban (1927-2011)** - avocat, publicist, 95 ani.

Poeta Dorina Stoica

N. 14 martie 1952, în localitatea Răchitoasa, județul Bacău. **Poetă, prozatoare, eseistă.** Ivirea sa pe lume s-a produs sub semnul miracolului, întrucât cu cinci luni înainte de a se împlini sorocul, de ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil, tatăl său a fost împușcat „accidental“, când nici nu începuse partida de vânatoare la care urma să participe, iar mama, ajunsă de urgență la spital, a fost pe punctul de a fi sfâșiată de o haită de câini înfometate. Căzând în genunchi în mijlocul acestora, gravida încolțită s-a rugat către Sfinții Arhangheli și Maica Domnului să o salveze și Dumnezeu a ascultat-o, căci fiarele de până atunci au început să-i lingă mâinile, iar targa adusă de infirmier n-a mai fost utilă, întrucât soțul și-a revenit, uimindu-l și pe medicul ce-i dăduse doar câteva ore de viață atunci când l-a auzit rostind, cu glasul stins: „Femeie, să știi că am fost mort, dar m-am întors la tine și la copiii noștri!“. Puterea rugăciunii a învins, așadar, moartea, născându-se în condiții normale și aducându-le părinților Agripina (n. Buzilă), casnică, și Octavian Agafitei, șofer, o bucurie nespusă, ce a șters cu buretele trauma prin care trecuseră cu toții. A copilărit în satul natal până în 1956, când tatăl său s-a transferat la Bârlad, unde va deveni directorul Școlii de șoferi a Întreprinderii Regionale de Transport Auto. Fiorec, familia l-a urmat iar viitoarea scriitoare și-a început studiile primare la Școala Generală nr. 5 (1959-1963, fostul Liceu de Fete, în prezent „Principesa Elena Bibescu“), având-o ca dascăl pe învățătoarea emerită Elena Popescu, cea care, în clasa a III-a, avea să-i descopere înclinația către poezie, încurajând-o și oferindu-i spre lectură cărți și albume din propria bibliotecă. Uimită de hărnicia și inteligența ei și neavând copii, a vrut chiar să o înfieze, ca talentul literar să poată fi urmărit, stimulat și să rodească frumos, dar părinții s-au opus, deși acasă mai aveau încă două fete de crescut. Absolvind cu media zece în toți anii, i-a dat însă o recomandare foarte bună viitoarei diriginte de la Școala Generală nr. 1 (1963-1966, azi, Școala Gimnazială „Iorgu Radu“), profesoara Elena Rânceanu, care a numit-o, încă din prima zi, șefa a clasei. Chiar dacă în clasa a VI-a diriginte i-a devenit soțul aces-

tea, profesorul de fizică Nicolae Rânceanu, nu i-a dezamăgit pe niciunul, fiind în continuare eleva de excepție, antrenată acum și în colectivul de redacție al gazetei de perete a școlii, pentru care aduna materiale, publicând inclusiv poezii și articole proprii. Transferată în ultimul an al ciclului gimnazial la Școala Generală nr. 7 (1966-1967, actualmente, Școala Gimnazială „Cpt. Grigore Ignat“), a avut șansa să fie îndrumată de profesoara de matematică Elena Costică, excelent dascăl și animator cultural, care a inclus-o, la rândul ei, în colectivul de redacție al gazetei de perete a școlii și a antrenat-o în programele și activitățile brigăzii artistice și ale echipei de dansuri din instituția bârlădeană. Ambițioasă și tenace, s-a impus și aici, fiind răsplătită, ca și în celelalte unități școlare prin care a trecut, nu numai cu note foarte bune, ci și cu diplome și locuri gratuite în taberele de odihnă, unde era și acolo inclusă în programele artistice, inclusiv cu poezii scrise chiar la fața locului. Admisă cu brio la cursurile celebrului Liceu „Gheorghe Roșca Codreanu“ (1967-1971, acum, Colegiu), a urmat sfatul părinților și s-a înscris la secția reală, dar înclinațiile sale umaniste și rezultatele foarte bune la învățătură au propulsat-o an de an printre câștigătorii olimpiadelor la limba română, mai ales că în clasa a IX-a s-a reîntâlnit cu fosta s-a profesoară Elena Rânceanu, care i-a devenit iar dirigintă. Încurajată și sprijinită de către aceasta, a scris multă poezie și a ținut chiar un jurnal, debutând în 1970 atât în paginile revistei liceului, **Debuturi și tradiții**, cu poeziile **Toamna** și **Frământări uitate**, cât și la Radio Iași. Văzând în ea „o viitoare Nina Ca-

sian“, mentora sa i-a facilitat, în plus, întâlnirea cu scriitorii Marin Sorescu, Mircea Micu, Ileana Mălăncioiu și alții prezenți la inaugurarea Casei de Cultură „George Tutoveanu“ din Bârlad (1971), în deschiderea căreia a recitat una dintre creațiile proprii. Tot în acea perioadă l-a cunoscut pe poetul Cezar Ivănescu, numai că după absolvire, visul de a deveni studentă la filologie a eșuat, îmbolnăvirea și pensionarea intempestivă a tatălui a diminuat drastic bugetul familiei, care mai avea de susținut încă două studente. S-a sacrificat, așadar, în favoarea surorilor mai mari și după doi ani de profesorat, ca suplinitoare la limbile română și franceză în cadrul Școlii Generale din satul vasluian Cursești Deal, comuna Pungești, în 1973 s-a înscris la Școala Postliceală de Automatizări din București, stimulată de constuirea în oraș a Fabricii de Elemente de Automatizări și de salariul atractiv pe care urma să-l primească. La absolvire, în 1975, a fost încadrată aici ca tehnician automatizări, lucrând în această funcție cu rezultate la fel de bune până în 1983, când mai marii județului au propulsat-o în funcția de director al Cămin Cultural din comuna Bogdănești, unde s-a pus serios pe treabă, reparând clădirea aflată într-o stare de deteriorare avansată, revigorând formațiile artistice și de obiceiuri de iarnă, viața culturală în genere și a bibliotecii, antrenând totodată tinerii la activitățile de petrecere a timpului liber. Deși privită cu ochi suspicioși la început, îndrumătoarea culturală a readus în mijlocul sătenilor spiritul de competiție și plăcerea spectacolului, textele sfichiuitoare ale brigăzii artistice mai ales, pe care le scria în baza faptelor din teren, făcând deliciul sătenilor, care, ca și la hore și competițiile interesate și comunale, umpleau nu numai sala de spectacole, ci și ulițele. Rezultatele vizibile obținute în promovare valorilor autentice și a talentelor locale, în valorificarea și conservarea tradițiilor și nu numai au făcut ca, în 1986, aceeași dirigintă să o numească în funcția de primar al comunei, iar apoi sătenii să o aleagă ei înșiși pentru același post. În noua calitate a știut să pună în valoare conducătorii și cadrele de bază ale unităților economice și instituțiilor din comună, care chiar și în condițiile

de criză de atunci s-a transformat, încet-încet, în una prosperă. Cu toate că în același an a devenit și studentă a Academiei Social-Politice „Ștefan Gheorghiu“, în urma evenimentelor din decembrie 1989 nu a ezitat să revină în producție, preferând să o ia de la capăt, decât să alimenteze cine știe ce conflicte prin comună, pentru că de contestatari, turnători și invidioși nu a dus niciodată lipsă. Cel mai mult în facultate a impresionat-o Cursul de filosofie și de religie, care i-a stârnit interesul pentru a citi Noul și Vechiul testament, iar mai apoi Viețile Sfinților, dogmatică ortodoxă, liturgică. Întuind bulversările începutului de capitalism, care i-au adus disponibilizarea, în 1995, odată cu alți salariați de la FEPA, în 1994 a deschis o firmă profilată pe confecții de damă, care a rezistat bine pe piață până când, pe fondul sărăciei tot mai lucii, au năvălit produsele second hand și, în 1999, a trebuit să o lichideze. Cum în anii 1990-1991 urmase și cursuri de operator PC, baze de date, redactare-editare, culegere date, l-a ajutat pe fiul său în gestionarea firmei „Genetic computer“, profilată pe componente de calculator, dar a predat concomitent, ca suplinitor, și informatica la Școala de Arte și Meserii din Bârlad (2000-2010). Mutându-se în casa moștenită de la părinți, a descoperit în podul acesteia o cutie cu manuscrisele poeziilor scrise în liceu și mai târziu, pe care le-a selectat și rescris în parte, adăugându-le altele noi și, la îndemnul scriitoarei Oltea Rășcanu Gramaticu, debutând editorial, cu volumul de poezie religioasă *De la poezie la rugăciune* (Cuvânt înainte de Geta Androne, Editura Sfera, Bârlad, 2008, ediția a II-a, 2010). Încurajată de faptul că în anii 1988-1989 a colaborat cu articole și informații la ziarul *Vremea nouă*, a luat cu asalt în primul rând publicațiile on line, dar poemele, însemnările, eseurile și cronicile sale și-au făcut loc apoi și în paginile altor reviste culturale, între care amintim *Academia Bârlădeană*, *Argeș*, *Arheu*, *Așii cuvântului*, *Baaadul literar*, *Bucureștiul literar și artistic*, *Cadran cultural*, *Cetatea Băniei*, *Cetatea lui Bucur*, *Confluente literare*, *Conta*, *Convorbiri literare*, *Cuvântul adevărului*, *Cuvântul liber*, *Dacia Eternă*, *eCreator*, *Fereastra*, *Hype-*

rion, *Literatura de azi*, *Luceafărul*, *Lumina literară și artistică*, *Meridianul Cultural Românesc*, *Necenzurat*, *Orizontul bucuriei*, *Palia*, *Păstorul Tutovei*, *Plumb*, *Poezia*, *Qpoem*, *Regatul Cuvântului*, *Sintagme literare*, *Spații culturale*, *Vatra veche*, *Viața noastră* etc. Notorietatea câștigată rapid, ca și bunele ecouri la prima carte, pe care a reeditat-o și întregit-o în 2010, fără desenele Anei Ușura, i-au deschis calea către edituri și cititori, publicând apoi volumele de poezie religioasă *Daruri* (Prefață de Simion Bogdănescu, Editura Cronica, Iași, 2009), *Când nu Te iubeam* (Prefață Ciprian Grădinaru, Editura PIM, Iași, 2014) și *Sentimente sub formă de acatist* (Prefață de Daniela Șontică, Editura Papirus Media, Roman, 2021), volumele de proză scurtă *Raiul în care am fost* (Cuvânt înainte de Simion Bogdănescu, Editura Sfera, 2011) și *Zbor cu aripi de lut* (Editura Rocart, București, 2020) și cel de povestiri cu tâlc, în versuri, *Izvorul îndepărtat* (Prefață Petruș Andrei, Editura PIM, Iași, 2011), romanul memorialistic *Bietul om sub vremi* (Cuvântul cercetătorului de Liviu Țăranu, Postfață de Geta Modiga, idem, 2012), jurnalul de călătorie *De Florii în Țara lui Iisus* (Editura Sfera, 2013), cărțile de poeme *Ochiul curat* (Editura PIM, 2015), *Pâinea lui Bragi* (Editura Paralela 45, Pitești, 2016) și *Timpul ce îmbătrânește în mine*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2018), notele de lectură *Lumina din cuvinte* (Prefață de Cezarina Adamescu, Editura Corgal Press, Bacău, 2017). La acestea se adaugă o ediție îngrijită din creația lui Ionuț Bucșă – *Fără prihană* (Bârlad, 2018) – și numeroasele prezente în antologii și culegeri colective, între care amintim: *Scripta manent*, vol. 2 și 3 (proză, Editura Anamarol, 2014), *Simbioze lirice*, vol. 5, 6 și 8 (poezie, idem, 2014), *Nemuritorii cuvintelor* (Editura StudiS, 2014), *Mama* (Editura Autograf MGM, 2014), *Limba noastră eminească* (Editura Națiunea, 2014), *Vara* (Editura Singur, 2014), *Toamna* (idem, 2014), *Florilegiu poetic vasluian* (Editura Sfera, 2015), *Doisprezece* (Editura Topexim, 2015), *Decaniada Antologiilor* (Editura PIM Iași, 2016), *Poetical Bridges/Poduri lirice* (Editura Scripta Manent/Publishing House

Napier, 2017), *Antologie ASCIOR* (Editura Teocora, 2017), *Împreună* (Editura Armonii Culturale, 2017), *Să ne iubim pământul strămoșesc* (idem, 2018), *Sunt iarbă mai simplu nu pot fi* (Editura Ro.cart, 2019), *Toamna la Apollon* (idem, 2019), *Vis cu Nichita* (idem, 2020), *Istorii, comentarii, miscelana* (Editura Armonii Culturale, 2018-2020), cărțile *Cenaclul la distanță* ale scriitorului Ioan N. Oprea (2015-2016) ș.a. Parte din creații au fost și în atenția juriilor, care le-au recompensat de fiecare dată cu trofee importante, între care menționăm: Premiul I la Concursul Internațional „Învingător prin artă“ (Iași, 2012, 2013) și la „Ars poetica 2014“, Premiul Revistei *Vatra Veche* la Festivalul-Concurs de Poezie Religioasă „Credo“ (Lăpușna, 2015), Marele premiu pentru poeme în manuscris și volumul *Ochiul curat*, la aceeași competiție (2016), Premiul „Radio Voca-tiv“ la Concursul „Literaturitate.ro“ (Konku, 2016) etc. Acestea sunt întregite de Diplomă de Excelență pentru contribuția la îmbogățirea tezaurului cultural bârlădean, oferită de Consiliul Local, Primăria și Biblioteca Municipală „Stroe S. Belloescu“, de alte diplome de Onoare, de Excelență și de Fidelitate oferite de instituții din Bârlad, Piatra Neamț, Reghin, Pitești ș.a. Implicată în viața culturală a orașului, în calitate de colaboratoare a Centrului „Mihai Eminescu“, Bibliotecii Municipale, Inspectoratului Școlar și Muzeului Județean din Vaslui, a susținut activități cultural-religioase cu elevii din localități rurale, în cadrul proiectului „Școala altfel“, a sprijinit, în calitate de redactor, apariția publicațiilor *Potirul Poganei* și *Foia de cenaclu*, precum și marile evenimente legate de Ziua Poeziei, Ziua Limbii Române, Ziua Drapelului, de sărbătorile organizate de centrele de cultură, răspunzând cu solicitudine ori de câte ori a fost abordată. Membră a cenaclurilor literare „M. Eminescu“ și „Al. Vlahuță“ din Bârlad, „Qpoem“ al Editurii „Paralela 45“ (Pitești), „Lira 21“ (Bacău) și „Convorbiri literare“ (Iași), a Academiei Bârlădene (2011), a Uniunii Scriitorilor Europeni de Limba Română (2016) și a Uniunii Scriitorilor (2020), poeta are încă multe de spus.

G. C. SIMION

În tot acest timp

În fiecare dimineață mă așez
pe o margine de viață
cu o ceașcă de cafea.
Croșetez în gând poezii
așa cum fac de când mă știu
din cuvinte răzlețe culese
de prin cărțile citite.

În tot acest timp, nepăsător,
pământul se învâрте în jurul
soarelui, iar tu în jurul meu
douăzeci și patru
din douăzeci și patru de ore.

Distanțare

Pietre căzute din munte
ne rostogolim la vale, alunecăm,
din zi în somn, din somn în altă zi,
mai asemenea, mai altfel,
mai străini, mai mici,
mai reci, mai răi, ne privim,
dar nu ne vedem.
Din zi în zi mai împreună
dar despărțiți, fiecare cu ocupația sa,
cu pisica sa, cu pastilele sale,
cu durerile sale,
cu viața sa,
cu moartea sa,
distanțați, străini până la țipăt!

În camera mea

Am rostit mai întâi Cuvântul
dar n-a putut lumina.
Noapte era, frig era, și peste toate
domnea o tăcere grea.

La miezul nopții
un fum de tîmâie, o flacără mică
în candelă ardea și Psalmul 118
ce nu se mai termina ca și cum ar fi
vrut pământul de cer a-l lega.
Deodată, Cuvântul a început
lumina iar odaia un palat
din altă lume părea.
Și Doamne, ce frumos mirosea,
a ceară - de albine,
a mama când de la biserică venea,
a mine cu tine de ziua mea,
a pâine și vin ce Jertfă prin Har se
făcea, a Cruce și-a încă ceva!

În odaia aceea mai era CINEVA!

Vin și mă duc

frunză călătoare prin anotimpuri,
nisip la țarm de durere,
boare de vînt, cu mâinile sprijinite
de cer sunt o cruce la răsruce.
Dincolo de mine e atîta pace,
atîta așteptare, atîta mister.
Vin și mă duc.

Manuscris

Ciugulesc firimituri, bucurii, tristeți,
habar nu mai am dacă lumea
în care trăiesc e reală sau virtuală.
Mi s-a dat clipa s-o risipesc,
mi s-a dat visul ca să zăresc veșnicia,
mi s-a dat astăzi să pot fi mâine
și credința ca să râvnesc Raiul.
Unde vreau să ajung?

Tremurîndă această dimineață,
răscolitoare prin amintiri, ca o salcie
plîngătoare pe maluri de timp,
întind mâinile către cer.
Cine sunt?

Miniaturi

Cînd privesc cerul în nopțile
senine de vară mi se pare că
Dumnezeu îmi face cu ochiul.

*

Știu că Dumnezeu mă iartă chiar
mai înainte de a fi păcătit.

Dorina STOICA

Tălpi de zăpadă

Un ceas rubicond se proptește în pînteni
și sună pestriț, răgușit și-ncrezut,
amiaza alunecă lîn pretutindenii
pe umbra subțire a somnului mut.

Mușcat de căldura cu dinți de felină,
văzduhul tresare în mers tremurat,
sub brațul pădurii muiat în lumină
păianjenul scrie un cântec rotat.

Mă cheamă din pîntec șiraguri de fluturi
răpind pe furiș stacojiul din maci,
un gând rătăcit, răscolind începuturi,
se-ntoarce târăș spre sfârșitul stîngaci.

O liniște densă râvnește furtuna
rămasă cu norii pe-un munte înalt,
din frunzele verii nu mișcă niciuna,
molatec, un căine stă uns pe asfalt.

Sub coastă-mi fac loc, înotînd spre
răcoare,
dar arșița-n sânge trasează poteci.
Aștept un apus defectiv de culoare,
cu tălpi de zăpadă prin mine să treci...

Sonet clătinat

Din sufletul, firesc, deasupra firii,
Îți pregătesc lăcaș de închinare
Nemărginit, lipsit de cheutoare,
În care rîd ca îngeri trandafirii.

De câte ori Te-nstrăinez, mă doare
Singularitatea albă a nuntirii.
Așa se pierd, fără să știe, mirii
Mucenicind pe-a lumii clătinare.

Pe-o axă verticală urc piepțiș,
Tot lepădînd talanți, uscați - smochină -
De necredință, scapăr pe furiș

Numele Tău curat, de violină.
Eram pădure, azi - un biet frunziș...
Și-aștept să-mi mîngâi toamna cu
lumină.

Simona Diana ȚÎRU

MUSCA ȘI ALBINA

Tot hoinărind printr-o grădină,
Musca, mereu, dezocupată,
Zburând pe lângă o albină,
Bzz! Bâzâia tare frustrată:

- Eu nu cred că ți se cuvine
Să fii de laude-ncărcată!
Fiindcă și tu, la fel ca mine,
În neam de muscă-ai fost creată.

Și eu sunt tot bâzâitoare,
Am aripi ca și tine, fată!
Sunt tot insectă zburătoare,
De ce-ai fi tu mai importantă?

Să stai în casă construită,
Să ai regina ta, vezi, Doamne!
Să fii atât de prețuită
Și să nu rabzi nicicând de foame!

Albină, dacă ți se spune,
De fapt, tot muscă te numești,
Doar... acul veninos, de mine,
Face să te deosebești!

Albina i-a răspuns în grabă,
Nectarul unei flori sorbind:
- Scuză-mă, dragă, eu am treabă!
N-ar trebui, dar îți răspund:

Suntem pe lume, ai dreptate,
Multe insecte zburătoare.
Cu unele, accept, se poate,
Chiar semănăm la-nfățișare.

Dar, în afară de aspectul
Pe care-l are fiecare,
Doar faptele-i atrag respectul
Și lauda valorii sale.

Deci vei putea ajunge oare
(Deși, prea multe, nu-ți pot cere),
Să vezi că-ntr-o bâzâitoare,
Nu toate muștele fac miere?

Și, dacă vei mai bâzâi,
Punându-mi rostul la-ndoială,
Oricine te va auzi,
Ți-o-nchide gura cu-o **morală!**

Căci *una este munca în tot
folositoare,
Și alta, bâzâiala muștei rătăcitoare!*

Victoria FURCOIU

Patetic? Probabil...

Azi scriam în noiembrie
ca argatul toamnei
cu privirea despicată
de arătura ogorului departe.
Boală ubicuă...

zile scurte plumburii
alungă fluturii
dar despre viespi nimic
n-o să spun

ele sunt dese și femei
care folosesc o cosmetică
savantă spun că iubesc
sunt binevoitoare și suple
nu-și ofilesc înaltele simțiri
nici când moartea le face praf
adevărul.

Mai bine spun despre bondari
acești bonomi joviali și grăsuți
sunt lunatici bărbați
și pentru ei moartea
e un lăcaș selenar în care se
decapitează
îngeri și se împușcă mame.
În toamna asta
la poarta mea
n-a poposit nicio aripă...

Manuscris

A venit vremea scurtei bucurii

Poate chiar de secundă.
N-am așteptat-o
dar e toamnă bolnavă
pe pământ.
Am mintea sfărâmată
de suferința omenirii
și totuși scurta și egoista bucurie
mă face mai bună
acum când nu mai vine nimic
decât „boemia” unui „fost”
cu trenuri și păpuși
cu șarete și cai abrași
cu dealuri și cimbrisor.
Și din moment ce au fost
nealese de mine, nechemate
de mine
dar reale, lucide, puternice
această plagă prezentă
nu are efect.
Mai este primăvară!

Ninge în martie

ca în plină iarnă.
E frig în oameni, e ură și moartea
ne injectează nebunie cu fiecare
îngheț

cine iartă?
cine scrie pilde?
cine vede sub zăpadă
cât praf stă să ningă?

Întuneric
în dimineți crescânde
paznicul a părăsit
turnul porumbilor
câinele negru a murit
și pasărea din magnolie
nu mai cere mâncare
toți ochii au orbit
toate gâtlejurile
scot numai aburi otrăviți
nu mai spunem mamă, tată...

Cerul scutură sloiuri de cuvinte
și lui martie
nu i se-ntorc corăbiile
de parcă ar fi o iubire
pierdută...

Stau...

stau pe scaun lângă fereastră
Plouă. Lacustră.
Coțofenele-s în frac pe gard
liniștite.
Îmi dau porția de tăcere
de la ploaie.
Niciun apel
nicio muncă
vag zgomot de mașini în fundal
ca și cum oamenii se mai mișcă
pe niște continente liniștite
care tac de boală
care tac de frică
să vină la locul lor vechi
într-un singur pământ.

Cristina ȘTEFAN

Fetița care nu putea să pronunțe litera „f”

Fetița care nu putea să pronunțe litera „f” a început să meargă la școală. Până atunci, nimeni nu-i spusese că felul în care vorbește e caraghios. Nici mama, nici tata. În clasă, la prima oră, doamna învățătoare a întrebat-o:

- Cum te numești, draga mea?

- Stetana! a răspuns curajoasă fetița care nu putea să-l pronunțe pe „f”.

- A, vrei să spui, Ștefana! a corectat-o doamna învățătoare.

Fetița s-a simțit stânjenită, pentru că a văzut copiii din jur râzând și a înțeles că râd de ea.

Își dorea să se transforme într-o furnică, pentru ca să se poată ascunde într-o crăpătură din podea. Să stea acolo până când fața nu-i va mai fi atât de roșie. S-a făcut mică de tot în bancă, atât de mică încât simțea mirosul mărului din rucsăcel. Nu a scos niciun cuvânt toată ora. Nici atunci când doamna a pus întrebări despre vacanță n-a spus nimic, cu toate că știa răspunsul. Nici când a rugat-o să recite o poezie, cu toate că putea să recite câteva, chiar mai multe. Nu i-a mărturisit nici că știe să citească aproape bine, așa îi spune mama, că citește aproape bine.

Abia atunci când a fost așezată în bancă cu un băiat, cu Radu, Ștefana a spus dintr-o suflare:

- Doamna învățătoare, aș vrea să stau cu o tetiță!

- Poftim? a întrebat învățătoarea.

Nu înțelesese ce a vrut să-i spună fetița care nu putea să-l pronunțe pe „f”.

- Tetiță, tetiță! Ha, ha! Ce caraghios vorbește! au râs colegii în hohote.

- Copii, potoliți-vă! Nu este frumos să râdem de gureala

altuia! s-a supărat doamna învățătoare. Ștefana va învăța în curând să pronunțe corect.

I-a zâmbit Ștefanei, dar ea nu a știut asta. Pentru că nu a mai ridicat capul din pământ până când nu s-au terminat orele. Nici măcar în pauză, atunci când un băiat voinic, cu pistrui, i-a bătut cu palma în masă.

- Tetițo! Ce faci, tetițo? Nu te joci?

Imediat după ce s-a sfârșit ultima oră, Ștefana a ieșit pe ușa școlii și s-a aruncat plângând în brațele mamei care o aștepta deja.

- Mami! Mami, nu-mi place la școală! Nu vreau să mai vin niciodată aici!

- Ce s-a întâmplat, iubita mea? s-a mirat mama.

- Copiii au râs de mine. Eu de ce nu vorbesc așa ca ei? a întrebat Ștefana printre lacrimi, tremurând de supărare.

- Dragă mea, cu toții suntem diferiți! a mângâiat-o mama.

Când vei mai crește, vei vorbi la fel ca ei.

- Dar eu vreau să vorbesc corect acum! s-a încruntat Ștefana.

În drum spre casă, fetița a rămas tăcută. Uitată era frumoasa rochie vișinie pe care mami i-o

cumpărase special pentru prima zi de școală. Cu ce mândrie o îmbrăcase de dimineață! Cine putea fi mai frumoasă ca Ștefana? Funda elegantă din păr, pantofii lustruiți, lustruiți, obrații roz, privirea strălucitoare. Cu câtă încredere plecase spre școală! Și acum? Of! Ce dezamăgită se întorcea acasă...

Intrând ca o furtună în cameră, fetița s-a trântit pe pat. Nu a aruncat nicio privire spre Toe, cel mai bun prieten. Jucăria, un pitic cu obraji rotunzi și roșii, nu s-a supărat. A așteptat zâmbitor, ca întotdeauna, cu barba albă căzând peste pantalonii kaki, cu căciula roșie a cărui moț de plastic îl rosea Ștefana când era mică de tot. Cu toate că ținea drept în sus degetul de la mâna dreaptă, puțin acuzator, Toe era un foarte bun prieten. El nu a certat-o niciodată pe Ștefana! Dar nici nu i-a atras atenția că nu vorbește corect, s-a gândit fetița.

- Dacă erai prieten adevărat, trebuia să-mi spui că nu pronunț bine literele! a spus Ștefana îmbufnată. Doar m-ai auzit citind de atâtea ori!

- Îmi pare rău! Am crezut că știi, a răspuns piticul de plastic.

- Azi au râs copiii de mine la școală, a șoptit Ștefana. Nu mai merg niciodată la școală!

- Crezi că vei rezolva ceva? a întrebat Toe.

- Lasă-mă în pace! Nu mai vorbesc cu tine! a rostit Ștefana, printre lacrimi.

- Cu cine te cerți? a întrebat mirată mama, care tocmai intrase pe ușă.

Ștefana s-a ridicat la marginea patului. Și-a fixat privirea pe vârful pantofului și l-a ascuns pe Toe la spate.

- Hai, Ștefana! A venit timpul să ne ocupăm de acea faimoasă literă „f“, a spus mami, așezându-se pe scaun, în fața Ștefanei. Depinde doar de tine să pronunți corect. Sunt sigură că vei reuși. Vrei?

- Da! a răspuns fetița, curioasă, ștergându-și lacrimile.

- Bineee... Hai să începem cu ceva ușor! Repetă după mine: foc.

- Toc! a răspuns Ștefana. Vezi că nu pot? a bătut cu ciudă din picior, gata să izbucnească iar în plâns.

- Ai răbdare! a rostit mama, calmă, arătându-i cum să rotonjească gura ca să pronunțe corect. Uite, ne vom juca așa jumătate de oră, iar când vom termina, va fi mult mai bine. Hai, acum spune: fugă.

- Tugă! a repetat Ștefana cu jumătate de gură.

- Fugă! a auzit fetița cum îi șoptea Toe, piticul înghesuit la spate.

- E ca și cum ai imita vântul, a spus mama. Fiuuuuu... Sau așa cum suflă în lumânarea de pe tortul de ziua ta.

- Tiuuuu... a încercat timidă Ștefana.

- E aproape bine. Spune: o fetiță cu fundiță.

- O tetiță cu tundiță... a spus repede Ștefana, apoi a strâns din buze cu ciudă, încrucișându-și brațele pe piept.

- Nu așa, ai răbdare, fă cum te-am învățat! a mângâiat-o mama.

- O fetiță cu fundiță, i-a șoptit piticul Toe.

- Pot eu! a spus Ștefana. Apoi a rostit rar, amintindu-și să sufle: o feuuuutiță cu fiuuundiță...

- Bravo! a bătut din palme, bucuroasă, mama. Vei reuși!

Ștefana s-a culcat abia după ce a rostit toate cuvintele cunoscute care începeau cu litera f. De multe ori. Toe, așezat lângă ea pe pernă, voia să o ajute, dar fetița nu i-a dat voie.

A doua zi, la școală, Radu i-a adus un dar. Colegul ei de bancă îi scrisese o listă întregă de cuvinte pe care Ștefana să evite să le pronunțe. „Cred că a muncit foarte mult să scrie lista, sunt o grămadă de cuvinte aici“, s-a gândit Ștefana, mulțumindu-i pentru fapta cea bună. „Vreau ca Radu să fie prietenul meu pentru toată viața!“ s-a gândit ea.

Apoi a acceptat atunci când doamna învățătoare i-a cerut să citească din carte.

- Ana are mere, a citit rar Ștefana. Ene are cărți. Aura e mare.

Era foarte fericită pentru că a citit corect. Dar era și mai fericită pentru că nu a întâlnit nici un cuvânt cu „f“ și nu au râs copiii de ea.

Însă, în pauză, băiatul răutăcios cu pistrui a început să o strige, strâmbându-se:

- Tetițo! Hei, tetițo! Nu vreau să mă joc cu tine!

- Ba eu sunt fetiță! a strigat supărată Ștefana. Și nu mă joc nici eu cu tine!

S-a așezat în banca ei. Băiatul cel rău a privit-o mirat, apoi a plecat. Fetița care nu putea să-l spună pe „f“ nu mai putea de fericire! Reușise! Dacă ar fi strigat în gura mare, i-ar fi surzit pe toți! Bravo! I-au dat lacrimile de fericire, dar s-a prefăcut că a scăpat creionul pe jos, ca să și le șteargă pe furiș sub bancă. Ștefana abia aștepta să plece acasă. Trebuie să-i mulțumească mămicii! Apoi, o să-i povestească ce frumos e la școală.

Irene POSTOLACHE

Gânduri timpurii

Am vrut demult să aflu răspunsul unei întrebări ce îmi macină sufletul... Gândurile au umbre? Atunci când sperii ceva... un lucru care nu se poate întâmpla... gândurile rămân în mantia întunericului și a friicii trecutului? De ce lucrurile mărunte pe care le dorim se numesc vise? Cine spune că suntem doar o piatră simplă și uitată de lume într-o întregă mare de speranțe?

De ce ne naștem cu speranța că vom trăi mult într-o viață perfectă și murim cu gândul că nu am reușit să descoperim ce înseamnă să trăiești?

Poți fi eroul altcuiva fără să știi cine ești? Fără să știi că poate doar credem că existăm și adevărul este că suntem un alt personaj dintr-un basm pe care însăși scriitorul l-a uitat pe un raft dintr-o bibliotecă prăfuită?

Există atâtea speranțe și atâtea întrebări pe care le simțim fără să știm de fapt dacă măcar există...

Un singur lucru trebuie să nu-l uităm... speranța... speranța că, poate, ce visăm nu este doar un vis. Toți suntem regii lumii noastre și sclavii trimiși pe Pământ pentru a recolta... lumea, Universul nostru, al fiecăruia... Suntem o carte judecată doar după copertă fiecare, dar, dacă, am începe să ne citim, ce am descoperi? Am descoperi ce ne-a dat Dumnezeu sau ce am creat noi, pentru El și pentru noi...

Diana DUMITRU

Poeta melancoliilor campestre

Ivită destul de târziu în lumea literară, **Ionica Bandrabur** a dovedit însă, încă de la prima carte (*Caută-mă printre rânduri*, București, Editura Minela, 2016), că e o poetă demnă de luat în seamă și, într-adevăr, cei ce i-au acordat credit nu s-au înșelat, pentru că, iată, în doar un lustru de la debut, a așezat în rafturile bibliotecii nu mai puțin de zece volume și alte 40 de antologii în care figurează, unele și în versiune bilingvă sau chiar trilingvă.

Lansată inițial în spațiul virtual de către Cenaclul de la Roma (2015), ea s-a adaptat rapid la cerințele mediilor on line și tot la fel de iute a făcut trecerea către pagina tipărită, cărțile sale curgând ca un izvor nesecat, când lin ca o adiere de șoaptă, când involburat ca un torent ce mătură totul în cale.

Adeptă a versului clasic, așezat, cu rime atent meșteșugite, poeta cu „scipiri în iriși” din prima confruntare cu cititorii nu mai trebuie căutată printre rânduri, întrucât aceștia s-au obișnuit cu stilul ei direct, sincer și jucăuș, care te captează cu fiecare vers și nu te lasă până nu întorci ultima filă.

Așa se întâmplă și cu noul volum, **Cu florile amintirii la ureche** (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2021), acroșant încă din titlu și care te ține treaz nu atât din dorința de a vedea care-i sunt patimile neștiute, ci mai ales prin fluentă și frumusețea stihurilor ce ne dezvăluie o ființă sensibilă, căreia nu-i scapă nimic din ce se petrece în jurul ei și, poate tocmai de aceea, o justițiară atunci când nedreptățile se adună pe răboj și când durerea apropiată o înăbușă, obligând-o să ia atitudine.

Deși trăitoare la orăș, *notele vocii ei*, ca să-i parafrăzăm unul dintre titlurile volumelor, vibrează mai ales la atingerea cu natura, în preajma căreia se simte în largul ei, iar iubirea se revarsă nestingherită, trădând nostalgia pentru satul natal, locul unde copilăria îi este încă vie în suflet și unde dorul de părinți o

readuce din când în când acasă.

Mama, de altfel, e o prezență constantă în versuri (*Puterile-mi adun în cuib de brațe/ Și-albastrul cer privesc într-o fântână,/ Gândesc profund la mama mea bătrână,/ La părul nins, cândva întors pe moațe. // Îmi număr degetele de la mână/ Și apa aș atinge-o făcând cercuri,/ Cu cealaltă o cruce, că e miercuri,/ Strângând în jurul meu șalul de lână.// În vremurile astea blestemate,/ Eu, trudit de lacrimi amare,/ Cu inima nătăngă-n zbciumare,/ Spun stop țigării, ultime, fumate. – Vremuri blestemate; Cât cântec și durere strângi măicuță/ La poarta timpului sub ruga-ți sfântă?/ Cât legănat în ochii ce-ți cuvântă/ Și poezie-n strai de țărăncuță?// Cât cer sub jurământ ții la icoană,/ Cât grâu în mâinile-ți bătătorite,/ Pământ și flori sub talpă cântărite,/ Cât licăr ai în raza din broboană...?// Cât scris nedeșlusit ascunzi în tine?/ Taină-a piramidelor din Giza-mi ești!// Măicuța mea ce ziua-mi fericești,/ Ești sârbătoarea ce mi se cuvine! – Măicuța mea!; Pământul sub picioare-l simt, mă bucur;/ Înseamnă că trăiesc, nu-i păcăleală,/ Simt raza soarelui pe trup și-i murmur;/ Descântec e-n colind și în beteală.// În suflet susură fântâni de lacrimi,/ Izvoare dulci ca mierea de albine,/ Adie vântul, doina, neștiute patimi,/ E semn că mamei îi e dor de mine.// Că prea mă doare în urechea stângă/ Și zgomot se desprinde în ogradă,/ Ori sunt cerceii-n dangăt, ori nătăngă/ Mi-e inima, de dor, căzută-i pradă.// Că tristă-i ca o mânăstire veche,/ - Bătrâna mea regină de cetate -/ Măicuță dragă, fără de pereche,/ Măna-ți sărut, cerându-ți pietate! – Bătrâna mea regină) și în rugă (*Atât cât iarba își va face somnul,/ Fur din talgerul scobit cu dalta/ Cuvintele stelare unde Domnul,/ Intarsi-ate le-a dorit, de tata.// Să le citești cu candela aprinsă,/ În rugăciune până la Crăciun/ Și-n albul de prin curtea noastră ninsă/ Copii să între-n ziua de Ajun.//S-aducă vești în**

cântecele pure/ Și miște ramul corbilor de fagi/ Din geam grădinile de gheață fure/ Să pot, steaua, zări și cei trei magi.// Și-atât cât iarba își va face somnul,/ O să privesc spre răsărit mereu,/ Mă voi ruga pentru mama la Domnul/ Să nu mai simtă teamă-n jurul său! – Cât iarba își va face somnul).

Fie doar și din aceste câteva exemplificări, al căror șir poate însă continua, iubitorii poeziei deduc lesne că dorul e dominant în poemele cărții, sub diversele lui forme, tot așa cum marea diversitate și frumusețea a oricărui străbun au rămas înrădăcinate în adâncul ființei sale, rețășnind cu forță la lumină îndeosebi în preajma Crăciunului, când și versul devine mai aprins de fior: *Colindul meu e plin cu fluturi roșii/ Și muzică de harpă răgușită,/ Cu fulgi albaștri-n zbor și albatroșii/ Ce odihnesc pe stânca prăbușită.// Colindul meu e plin cu flori de nalbă/ Și pasul trecătorului pe stradă,/ Cu chinchetul bănușilor din salbă/ Și-al basmelor uitate-n pod, în ladă.// Colindul meu, e plin cu amintirea/ Aromelor învăluite-n vise/ Și sfânta cruce de pe mânăstire/ Zidită-atunci când viața mă-nvălnise.// Colindul meu, e plin cu fructe coapte/ Și le împart cu voi și-acel ce n-are,/ De vrei și tu-n Ajun la miazănoapte,/ Îți dau dacă aprinzi... o lumânare! (Colindul meu).*

Un Crăciun confiscat, din păcate, măsură resimțită cu durere de noi toți și cu atât mai mult de poetă, care nu-i iartă pe cei vinovați, biciindu-i așa cum aceștia o merită: *Crăciunu-i sârbătoare luminată/ De cei mai nalți profeți cu păr de aur/ Și nu de șarlatani cu ceafa lată,/ Țicniți ce calcă frunzele de laur!// Și nici de secături cu spasme-n cârje,/ Fanfaraoni și slugi ce-și pup pantofii,/ Bețivi ce au băut zeama la prune/ Mâncând în locul porcilor... cartofii.// Îmi vreau Crăciunul înapoi și bradul,/ Vreau steaua să răsără liniștită,/ Colindul*

să se-audă în tot satul/ Și să mi-roase a turte pe plită.// Să văd moșmoane de copii pe stradă./ Cu obrăjorii roși de-atâta umblet./ Că-mi intră cu pași repezi în ogradă/ Și binecuvântează-n cânt, din suflet...!// Îmi vreau Crăciunul cu lumini aprinse/ În lumânări și candelă, o mie./ Îmi vreau Crăciunul cu zilele ninse./ Pe cel adevărat și nu o fantezie! (Îmi vreau Crăciunul înapoi).

Chiar dacă nu ar fi fost date, poeziile din sumar denotă o predilecție a veșnic îndrăgostitei autoare către zilele și lunile de iarnă, când gândurile zburdă altfel și natura îi oferă imagini pe lângă care nu poate trece impasibilă. Dimpotrivă, îi amplifică starea febrilă și îi dă prilejul să o surprindă în pasteluri suave, demne de pana marilor scriitori: Când vine iarna simt că mă opresc./ Visez la florile ce-au mistuit în foc./ Sub ochiul lunii blânde parcă mă sufoc/ Și buzele îmi sângere și jelesc.// Parcă aș dormi o veșnicie./ Dar nopțile îmi par că nu se mai sfârșesc./ Sunt forțe și culori ce mă ademenesc./ Mîntea mi se scaldă-n nebunie.// Piciorul pe pământ îmi pare greu/ Și mă cuprinde frica și un tremur lung./ Un milion de gânduri sufletu-mi străpung./ Așa e iarna, asta simt mereu!

Anotimpul o provoacă la exprimări oximoronice (Deasupra satului în stol de liniști/ Și umbre înecate-n somn pe râuri...; Aș îngheța pe trupul cu sudoare...), dar și la îmbrățișări ce-i pun sângele mai abtîr în mișcare: Aștept să curgă dansuri de ninsoare/ Prin aer cu iz de ger siberian./ În duhuri albe și iscoditoare./ Inelul Nibelungilor, wagnerian...// De-aceia nu voi a-lunga cu pietre/ Stolul de păsări ce se alarmează./ Moștenitor pământului, al vetrei/ Sunt eu și focul ce ne luminează.// Las viscolul în noi să zdrențuiască/ Cu secera toți fulgii ce-or să cadă/ În liturghii de-amor ne răstignească./ Sub fulgi de nea, iubirea-n cavalcadă. – Sub fulgi de nea; Când iarna se va cerne-n mii de taine/ Și așeza-n tîpsia de pe câmpuri./ Pe chip și s-o zări, dar și

pe haine./ Din trudă, osteneala-n anotimpuri!// Și dacă cerne-n roiuri de albine/ Abandonate fără lumânare./ Pe pajiștile de odihnă, mâine./ Zări-vei păsări învățând să zboare!// De se va cerne zăpada albastră/ Acoperind cenușa de pe case./ Abia atunci să guști la masa noastră/ Din firmituri de-anafură rămase...// Abia atunci inima-ți întetește/ Galopul sîngelui și-o să te-mbete!// Abia atunci iubite, mă privește./ Atunci fi-voi o stea între planete! – Abia atunci.

Agasante pe alocuri, zilele de iarnă o fac să-și dorească întoarcerea primăverii, cu alaiul ei de flori și de păsări revenite la cuiburi: E iarnă cruntă la Saint Petersburg!// E iarnă și la noi ca prin Siberii./ La poalele Nemirei e amurg/ Iar eu aștept să înflorească merii.// Alai de fulgi alerg spre-ncoronarea/ Țărâni cu aromă de grâu verde./ La poalele Nemirei e serbarea.../ Iar eu, o mână-aștept să mă dezmiere.// La Petersburg e ger și se bea vodcă/ În venerări sălbătice de viață./ La noi, nebunii pescuiesc la copcă/ Iar eu mă pierd prin a Nemirei ceață.// E iarnă și la noi ca prin Siberii/ Și deltelor tot stuful li s-apleacă./ Eu tot aștept să înflorească merii/ Și berzele la cuib să se întoarcă.

În viziunea truditorei de „lacrimi amare“, ce-și întinde brațele și așteaptă ca bărbatul s-o „sculpteze-n monumente“, toamnele sunt la fel de spectaculoase și ademenitoare: Parcă a toamnă încă mai miroase/ Și încă mai miroase a gutuie./ Din cedru cad bobite de tămâie/ Pe frunze de arțar, vreascuri țepoase...// Ei, da! A toamnă se respiră încă/ Și mă crucesc de-atâta fremătare./ De-ar fi așa în Rai, îmi cer iertare.../ N-aș duce dor de mușchiul de pe stîncă// Și nici de joaca vîntului prin plete/ Precum în lanurile verii, coapte./ De ramuri sau de râurile-n șoapte./ Nici dansul prefăcut al frunzei bete.// Aș duce dorul prispei de acasă/ Și dangătul de clopot de pe vale./ De ploi ce toaca bat în găleți goale./ Piciorul strîmb de lemn la vechea masă.// Și dor de omul ce-mi atinge

gura./ Povestea sub sclipirea lumânării./ De vinul fiert și aroma țigării.../ De sobă mi-ar fi dor și bătătura...

Parcă pentru a ne aminti de Bacovia, vinul (...Dă drumul vinului să curgă-n cană/ Și taie pâinea cu vechiul briceag.// Gustând poate-o afla de ce povara/ Îmi este tot mai grea pe zi ce trece./ O simt pe umeri când sfârșește vara/ Și viața cum ușor mi se petrece.; Buimacă de atâta toamnă rece/ Îmbrățișează-mă și cuibărește./ Sărută-mă când gura-mi aburește./ Îmbată-mă, să pot cumva petrece.), bețivii (Bat câmpii molime prin crășme goale/ Și se ghiontesc că lipsește iscoada./ Un bețivan dă împrejur târcoale/ Unei năroade ce a uitat strada...; Un vagabond și-un pețitor de sticle/ Desfac în fața blocului o bere./ Îi pupă gâtul ca la o muiere/ Abia zărindu-se prin ceața-n pâcle.) și stările bahice își fac loc în poeme, chiar dacă poeta ce „simte viața cum ni se petrece“ nu-și dorește un „măcel în suflet“: Eram atunci din ce în ce mai beată/ C-aș fi putut împodobi copacii./ Zvârlind pe ramuri rochia cu macii/ Îmbobociți, bucată cu bucată.// De fericire-aș fi-nceput revolta/ Și-aș fi lovit cu biciul trupul tău./ Să-ți fiu stăpână și să-ți fiu călău/ Și stelele s-aștept să umple bolta.// Să poată lumina masa și vinul./ Că era toamnă galbenă în frunze.../ Să fi băut să ne iubim sub pânze/ Ce despărțeau dulceața de pelinul...// Dar nu am vrut să fac măcel în suflet/ Fiindcă-aș fi migrat precum cocorii./ Lăsat-am să mă-nvîrtă roata morii/ De apa-nvolburată-n al sau umbet.

Poetă a melancoliilor campestre, Ionica Bandrabur vă oferă, desigur, numeroase alte surprize, așa încât vă lăsăm plăcerea să le descoperiți și să vă întăriți convingerea că ea e o scriitoare de cursă lungă, stăpână deplin pe uneltele sale și gata în orice clipă să ne desfete cu noi creații ce-i pun în valoare talentul nativ și cizelat acum cu migală.

Cornel Simion GALBEN

Agende (12)

30 octombrie 2016: M-am gândit la cele două Lucii ale Mamei, ambele moarte, prima înainte de a mă naște. Ani îmi amintește că și Corina, nepoata mea, a dat fetei sale numele de Lucia. Părinții ne-au transmis „legenda” că Lucia nr. 1 ar fi fost un copil strălucit, cu mari promisiuni de frumusețe și inteligență. De aci, pe lângă regretul mereu viu, obsesia numelui ei. Lucia cea moartă ieri era frumoasă și generoasă. Ori de câte ori ne vizita, venea încărcată cu diverse daruri. Nu o dată, de greutatea lor, „i se rupeau mâinile”. Degeaba protestam. Și mai era, încă de mică, o bună povestitoare. Student, îmi lăsam caietele unui an acasă. Revăzându-le ulterior, am descoperit, pe foile rămase albe, bruioane de scrisori către o mătușă plecată din sat, în care relatea, naiv dar sugestiv, despre ea și despre ceilalți din familie. Se simte în ele darul observației și înclinația spre narațiune. Mai mare cu opt ani, am ajutat-o, în diferite moduri, să devină „Doamna Lucica”, profesoară la școala comunală. N-am făcut niciodată aluzie la aceasta, în discuțiile noastre și nu i-am spus niciodată cum s-au repercutat anumite lucruri din biografia ei asupra vieții mele. Vorbele de testament ale părinților noștri cum că să nu ne certăm, să ne tratăm echitabil, le-am respectat întru totul. 1 noiembrie: Moartea Lucichii mă face să mă gândesc cu îndrăzneală la propria mea moarte, care, bineînțeles, aș vrea să se întâmple cât mai încolo. 3 noiembrie: Înfirmarea Lucichii. Înainte de a-i pregăti mormântul, groparii au extras din pământ osemintele tatei, le-au așezat într-un săculeț, apoi le-au pus la loc. N-am putut să mă uit la ele. Mi s-a spus că din toate cu câte era îmbrăcat, intacte au rămas doar gulerul și manșetele cămășii, pentru că aveau plastic. 29 noiembrie: La biserica din Parcul Libertății, am asistat la funerariile

lui Constantin Nancu, un ins febril și un ziarist justițiar. L-am menționat deseori în *Provincia-lele mele*, cu simpatie. În ultimele întâlniri, mi-a declarat că scrie memorii. A fost elev la Școala de Literatură, coleg cu Labiș și cu Grigurcu, corespondent al *Șcin-teii tineretului*, a lucrat la *Steagul roșu*, a fost o scurtă vreme redactor-șef adjunct la *Deșteptarea*. Avea un mod curios, original, de a se raporta la oameni și evenimente și de a raporta despre ele. Era un contestatar ce se reprimă

Zigzaguri

și, poate de aceea, nervos, acerb. La slujbă, din breaslă, au mai fost prezenți: Gheorghe Baltă, Buznea, Olteanu, Verman (care i-a făcut panegiricul), Galben, Enache, Constantin Buculei, Valeriu Traian, Bălțătescu, Ioan Bâșcă. Poate din cauza extenuării, soția, băiatul și nepoata n-aveau pic de lacrimi în ochi. Seara, telefon pentru R. Nimic pozitiv, nici măcar o promisiune. I-am spus: cine nu încearcă, ratează. Avem succese sau eșecuri, doar după ce încercăm. Va suna de ziua lui A. 30 noiembrie: Am citit, de pe xeroxuri făcute la Bibliotecă, o anchetă cu titlul „Lumea politică și presa”, dintr-un număr festiv al *Adevărului* interbelic, publicată cu ocazia inaugurării, în 1933, a Palatului ziarului, adică a noului său sediu. Au fost întrebați șefi de partide, miniștri și foști miniștri, academicieni: I. G. Duca, Dr. C. Angelescu, C. Argetoianu, Mareșalul Averescu, Gheorghe I. Brătianu, D. Gusti, N. Iorga, Dr. N. Lupu, C. Meissner, Virgil Madgearu, Gr. Trancu-Iași, G. G. Mironescu, C. Xenii, Mihai Popovici, C. Rădulescu-Motru. Nota generală a răspunsurilor o constituie recunoașterea rolului ei social, cultural și educativ. Spicuiesc, întâi, *pro memoria*, câteva fragmente privitoare la menire și responsabilitate: „Presa este o armă cu două tăișuri – subliniază

I. G. Duca –: ea poate aduce cele mai mari servicii în educarea masei cetățenești și în dezvoltarea vieții publice a unei țări, precum poate să fie un instrument de învrăjpire și de dizolvare socială”. „La noi – spune, la rîndul său, C. Xenii – rolul presei este particular de important. Într-o țară fără o largă cultură ea este un factor de lumină; într-o țară fără mult respect al legilor este o indispensabilă supapă de siguranță”. „E sigur însă – întreabă C. Meissner – că fiecare mînuitor al condeiului își dă perfect de bine seamă și de incomensurabila înălțime a menirii ce o are presa de a face educație națională, morală și civică a cetitorilor? Îndoiala nu-i exclusă”. „Avem nevoie de zia-riști căliți în luptă. *Labor omnia vincit...*”, își încheie răspunsul Prof. C. Rădulescu-Motru. „Unde trebuie să se oprească” presa? „Presa – arată, iritat, N. Iorga – are toate drepturile în judecarea vieții publice a oricui; în pragul vieții private ea trebuie să se oprească (lucrul cel mai ignorat acum - n.m.). Altfel e gura mahalalei în litere de tipar, și, grozavă mai e mahalaua României de astăzi (spre fericirea lui, marele istoric n-a cunoscut *face-book*-ul - n.m.). Ba uneori mă întreb dacă dincolo de mahala a mai rămas ceva”. Ca fost redactor al unui supliment cultural, mă simt încrezător pentru munca mea, în observația Mareșalului Averescu despre „cum se măsoară” în timp

valoarea unui organ de presă: „Dacă valoarea comercială a unui ziar se măsoară cu numărul de exemplare ce tipărește zilnic, cea morală și intelectuală este dată de ceea ce este publicat prin el. Când se consultă, după ani de zile, colecția unui ziar, numai ultima parte cîntărește“. Un răspuns la care am vibrat și pe care, dacă mi-ar sta în putință, l-aș impune, ca *memento*, celor ce, deși își arogă titlul de ziaristi, nu cunosc sau nu respectă codul profesiei, înși goi de vocație, de etică, de bun-simț, e cel dat de Gr. Trancu-Iași: „[...] Nu cunosc – declară el – afirmare mai demnă și mai precisă a atitudinii adevăratului ziarist decât această declarație a lui Clemanceau, tribun al presei: «Puteți să ne obligați să nu ne spunem gîndul nostru, dar nu să-l deghizăm; să ne siliți să tăcem, dar nu să mințim». Când presa reprezintă cu adevărat opinia publică ea este *cea dintîi putere în stat*. [...] Chiar în timpul războiului [primul ministru] Ribot spunea în camera franceză că guvernul va veghea ca libertatea de discuție să fie respectată: Prefer critici nedrepte decât acel optimism domol care nu poate decât enerva energiile națiunii. [...] Cea mai mare și mai frumoasă apologie a presei a făcut-o Tigrul [Clemanceau] în *l'Homme enchainé*, după un articol cenzurat: «Voi trimite articolul prin poștă. Dacă se opresc scrisorile, îl voi duce la domiciliu. Dacă sînt omorît, voi răcnî pînă la ultima suflare și moartea mea va fi o manifestare de independență»“. Ce jeratic acumulezi cînd citești așa ceva și, dacă ai conștiință, nu poți să nu-ți găsești lucruri de reproșat! *1 decembrie*: Dă, Doamne, s-o apuc sănătos, împreună cu toți ai mei, și pe cea de la anul! Contrar obiceiului, am deschis televizorul dimineața, și am urmărit cîteva minute parada. Seara am stat la o parte din buletinul de știri al postului național (prezentat cu zîmbete largi de un domn Mihai Constantin), apoi am trecut pe la două posturi religioase (la unul erau Nicolae Breban, Victor Voi-

cu, Mircia Dumitrescu, Aura Christi; la altul – Mitropolitul Andrei și Ion-Aurel Pop), m-am întors iarăși la TVR, unde perora Dan Puric în apărarea arhiepiscopului Tomisului: n-am rezistat și am închis. Lectura numărului recent din *Polemici*. Telefon de la Radu Cârneli, înviat de sârbațoare și care speră să vedem România „dodoloasă“. *2 decembrie*: Treceam prin piață spre chioșcul de ziare. O namilă a venit spre mine să-mi dea un pliant cu P.S.D. L-am refuzat, prin ridicarea brațelor, fără nici un cuvînt. M-a privit cu ciudă: „A, sînteți dintre cei ce vor să ne vindem țara!...“ Am mers înainte, fără a-l privi. *4 decembrie*: Drum la Udești: 34 de zile de la moartea Lucichii. Pomenirea s-a făcut la Biserica din Poiană, biserică de lemn, ridicată chiar în liziera pădurii. Slujbă de duminică, lungă, înădădită cu colinde. O mamă cu trei copii aduși pentru împărțanie: cel mic mergea în patru lăbuțe printre picioarele oame-nilor. Într-un colț, vînzare de lumînări. Forfoteală. Popa, Adrian Barghier, tînăr basarabean, la sfîrșit, apel la contribuții pentru nu știu ce „intabulare“. Pereții bisericii – acoperiți de icoane, dar nu cred că în cea mai bună rînduială. Unele cîntări trenau, ceea ce ducea la o pierdere de intensitate. De la biserică s-a mers la cimitir, iar de aci s-a făcut un popas la casa Lucichii. La întoarcere, am trecut și pe la Meluzina. Făcîndu-se tîrziu, Ducu ne-a adus cu o viteză de raliu, încît, privind cadranul, mi se strîngea inima. *11 decembrie*: Ziua alegerilor. Am ascultat tarafurile Iza, Eugen Budulică, Giagu Cataroiu. L-am ascultat pe harpistul Eldmar Castañeda, cîntînd la Festivalul de Jazz de la Montréal. *16 decembrie*: Vizită medicală la doctorul N. A. În casă, numeroase tablouri de Ghiță Mocanu și Crăiță-Mândră. Doamna mi-a spus că are și lucrări de Boca, dar că nu le-a pus pe pereți. De ce? „Mie îmi place frumosul“, mi-a declarat. Mi-am înghițit limba, am luat rețeta și am plecat la o anume

farmacie, unde am plătit 350 de lei pe două creme și o „zeamă“. *17 decembrie*: Două cutremure mici, de 3,7 și 3,9. Papa Francisc a împlinit 80 de ani și a vorbit despre bătrînețe: „religioasă, liniștită, fecundă, fericită“ (acum, cînd notez, nu-s sigur dacă a zis liniștită și nici dacă ordinea atributelor a fost aceasta). Am urmărit, la Realitatea, un colocviu despre cei 200 de ani de teatru la Iași. Insuficient pregătit pentru o asemenea activitate, moderatorul (Hoandră) a reușit să-l enerveze pe Ștefan Oprea, căruia, în ciuda vîrstei, mintea îi merge iute, are fraza alertă, precum și memorie lungă și exactă: a recitat, de pildă, din Asachi, prologul la *Myrtil și Hloe*. Interesant și expozeul directorului Hagiclea. *22 decembrie*: Convorbire telefonică amplă cu Alexandru Spătaru. E inginer și a început să scrie versuri la 61 de ani. Are deja 16 cărți publicate. „Bune-rele – îmi spune – sînt ale mele. Cuprind ce-am gîndit eu, bun sau rău. N-am luat de la nimeni“. Se vrea (sau se consideră) stăpînul unui univers din mulțimea de universuri. Aude ciocăniturile sau foșnetele de aripă ale Măiaștrei, care vine din partea nevăzută a Lunii, unde locuiește într-un palat!... L-am întrerupt de puține ori. În fața unor confesiuni de acest gen rămîn fără vorbe. *23 decembrie*: *Clanul Lanzac*, un film cu Fanny Arand, prima parte. *25 decembrie*: Primul Crăciun în care nu schimb urări cu Lucica. *29 decembrie*: Stelian Preda îmi mărturisește regretul de a nu fi jucat alături de Beligan. Nu mi-a vorbit și de alte regrete, ci de planuri. Unul e recitalul despre Brîncuși, la piciorul Coloanei din Tg. Jiu. Nu găsește însă receptivitate la responsabilii culturali locali. De unul, îmi spune că-i silvicultor ajuns director de muzeu. Enervat, l-ar fi trimis „să numere cioatele“. Noaptea, la 1,20 cutremur de 5,3. Eram treaz, ca și la cel din 14 noiembrie (de 5,6), pe care nu l-am notat.

Cântec de prieten

BASTILIE FĂRĂ VOIE...

...Și-i trec în Panegiricul meu de **Prieteni!**...

...Sărman și prezumtiv (oarecum) proiectar aruncat/astruțat asupra iadului sufletesc românesc cu blazon de pușcărie – „Perimetrul zero“! – O Românie paralizată de (după) război și crucificată pe masa de poker de la Yalta, împinsă, mai apoi, mărinimos și diabolic în brațele întunericului bolșevic ce-și vedea, astfel, stâmpărată dorința străveche, aceea de-a pune ciubota lui *nacealnik* și pe-această parte de istorie valahă din Carpații primordiali, potrivit „*pohtei ce-a pohtit*” a țarului spăimos și tătuc de os divin (s-o creadă el!) al megieșilor (de voie, de nevoie, pentru noi!) de la Răsărit. ...Pentru români, ca și pentru alții, începea Coșmarul... Sfârșitul normalității din veac, mutilarea și pristinirea destinului pentru nefericiții hutochiți în (m)iasmele fatalității... Nu vom cunoaște nicicând apocalipsul făptuit cu metodă în numele experimentului sui generis, marca stalin... Identități pierdu-

te la barbutul învățăturii marxist-leniniste? Statornicii din țaria de cremene a trecutului nostru istoric topite în masca hâdă a *omului-nou*? Monade spulberate sub crivățul ateismului demolator de biserici? ... Periculoase-ntrebări, nimicitoare răspunsuri! În această panoramă a Iadului concentraționar, malefic generalizat, apare, printre altele, și (vai!) cronica plânsă a scrisului oropsit, dar țâșnit cu ardere din sufletul celor trecuți prin supliciile de inimaginat ale detenției carcerale. Deși s-a scris câte ceva despre genocidul postbelic, se știu nu multe, pentru că prea puțini sunt cei ce-au îndrăznit s-aducă în prim-planul opiniei publice chinurile îndurate de martirii neamului, prin bolgiile sârmei ghimpate. S-a auzit, mai mult, despre torturile fizice, munca epuizantă, „camera zero” și inaniția programată, despre crâncenul asasinat, din sadism sau despre barbaria interogatoriilor. Puțin! Prea puțin!... Cu certitudine, la fel de groaznică a fost și teroarea gândului că nu poți așterne pe coala de scris spusa blândă a inspirației de moment, vitriolata convulsie a suferinței sufletești, dorul de Cer și de familie, nostalgia despărțirii definitive de tot ce-a rămas Acasă... Firește, între pereții morții nu era loc pentru hârtie, condei sau cerneală. Singur, CALVARUL s-a proiectat în panorama scrierilor „de gherlă”, diverse, de după *Infern*. Numai în âst chip putea să «transpire» memoria(listica) gulgului autohton, reprezentată, cum s-a putut, de nume-efigii,

cantonate definitiv în panteonul nostru național: **Oana Orlea, Annie Samuelli, Adriana Georgescu, Cicerone Ionițoiu, Ion Ioanid, Ion Cârja, Anton Golopenția, I. D. Sârbu, Nicole-Valery Grossu, Sergiu Grossu, N. Steinhardt, Radu Gyr, Corneliu Coposu, Lena Constante** și alții, mulți la număr, care și-au tocit pana scrisului surghiunit în otrava lipsei de milă, atent proiectată în spectrul consemnărilor de substanță, și ele circumscrise devoalării nefericirii care-a cuprins Țara Românilor în ultimii zeci de ani de după troika drăcească, sub care-am pus, fără crâcniri, grumazul: Viena – Yalta - Malta. Și spunea **Gheorghe Penciu** – o altă conștiință a neamului românesc – într-un articol intitulat „Târgu Ocna, Bastilia sanitară a României”: „...*De Sfintele Sărbători ale Paștelui, îngrămădiți la ferestrele cu gratii, priveam cum de pe muntele Măgura, unde se găsea un schit de maici, coborau pe șerpuitoare serpentine enoriașii, cu lumânările aprinse, cântând: «Hristos a Înviat!» Atunci, în inima fiecăruia dintre noi se aprindea o candelă, poate candela speranței sau candela drumului fără întoarcere...*” Și poate, că tot atunci, și tot la Tg.Ocna (Mon Amour!), alături de alți și alți „mărturisitori” și „sfinți ai închisorilor”, el a surprins, pentru prima oară, aceste versuri devastatoare, scrise cu sânge din sângele Hristic, pe zilnic-*Golgota* nenorocirilor noastre:

Dă-mi drumul...

*Dă-mi drumul, din temniți,
Iisuse,
sau ia-mă la Tine, în cer;
în lanțuri mi-s mâinile puse,
mi-e sufletul doruri apuse*

*și-n lanțuri menit sunt să pier.
Dă-mi drumul că mama-i
bătrână
și plânge cu lacrimi de jar;
de pâine, ea n-are fărâșă,*

*dă-mi drumul s-o văd pe bătrână
și-aruncă-mă-n temniță, iar.
Dă-mi drumul, Iisusule Bune,
sunt tânăr și vreau să trăiesc;*

*când soarele roșu apune,
zefirul când cântă pe strune,
Iubita-mi aș vrea să-ntâlnesc.
Ucide-mă, Doamne, cu pietre*

*sau bagă-mă-n negrul pământ;
ucide-mă-n chinuri încete,
otravă să beau dă-mi, cu sete,
c-aici e mai rău ca-n mormânt!*

...Întru proslăvirea mar-
tirilor anonimi și neprohođiți care

s-au săvârșit din această viață în hrubele durerii fără de leac, lăsând, totuși, posterității neîn-
doielnice repere de conștiință și de talent filtrat prin suferința unui neam vitregit, converg, desigur, și versurile de mai sus, cu autor ne-
cunoscut, despre care numai Bunul Dumnezeu mai știe... Stihurile de față fac parte din volu-
mul antologic «*Poezii din în-
chisori*» – culegere de **Zahu Pană**, apărută în Canada, la Edi-
tura „Cuvântul Românesc“, în anul de grație 1982. Încheiem acest scurt Remember cu bucuria temperată a **Învierii** fără de sfârșit, dar și cu amărăciunea **Uitării** ucigătoare, reiterând a-
serțiunea lucidă, semnată tot Gheorghe Penciu: „*Din cei care au trecut prin Târgu-Ocna, astăzi mai trăim câțiva, mărturii vii ale sistemului totalitar, pentru ca niciodată în țara aceasta așezată la răscruce de drumuri istorice să nu se mai întâmple atâtea gro-
zăvii. În caz contrar, nu merită să avem Istorie!*“

Dan SANDU

Infern, lucrare de **Constantin RUSU-TITI**

Ești responsabil,

rămâi la distanță
ca orice factor de risc
pentru că cei ce iubesc
intensiv
au o rată de îmbolnăvire
mai mare.

Și devii transmisibil
și dai iubirea mai departe,
să sufere și alții.

Nu sunt eu însumi,

sinele trage mult,
la cântar,
mai bine subliminal
și colateral.
Am scăpat de surplusul
de aer,
e imperios necesar
pentru un zbor
vertical.

Doamne, împinge cu talpa
cerul mai jos
să pot să ajung
oricât de târziu.

Vehicul de mare tonaj

pentru greutatea folositoare,
o benzinărie îmi pompează
sângele Premium,
combustibil vital.

Urmăresc o linie dreaptă,
semnalizez o direcție
clară
și depășirea obstacolului
pe o singură bandă
și ispășirea fărădelegilor
tatălui meu.

Conduc un vehicul
cu încărcătură riscantă.
Atenție, cade piatra
incriminării
a celui ce a greșit.

Marieta RĂDOI

Ion Creangă la Stațiunea Slănic Moldova

„Cu încetul boala de care suferea sapă trupul și mintea lui Creangă și face din el neom. La mai puțin de cincizeci de ani, povestitorul era un om îmbătrânit. Se puhădise și se ceruise la față și ochi-i căpătaseră o căutătură amestecată de mort cu ochi deschiși.”, notează G. Călinescu. Constantin Creangă se arată foarte neliniștit de starea sănătății tatălui, care făcea crize în timpul nopții.

Sfătuit de către fiul său, Ion Creangă se hotărăște să meargă pentru cură la Slănicul Moldovei. Intențit de atacuri, Creangă ceru bilet gratuit de băi de la Epitropia Spiridoniei și în iulie pleacă la Slănic. Știm precis că scriitorul a ajuns la Slănic pe 14 iunie 1884, așa cum reiese dintr-o scrisoare adresată fratelui său Zahei Creangă. „Miercuri, 13 a curentei (iunie) seara am ajuns la Târgul Ocna și joi, în 14, pe la două după-amiară am ajuns la Slănic.” Din scrisoare rezultă că starea sănătății scriitorului era precară, deoarece pe drum și la Slănic a avut amețeli, iar sâmbătă noaptea, în 16 iunie i-a fost foarte rău, își pierduse cunoștința. Doctorul Aronovici îi veni în ajutor și se trezi. Apoi făcând băi se simți ceva mai bine. Până la 11 iulie făcuse abia 19 feredee și băuse puțină apă din cauza ploilor neconținute. În 2 iulie spre 3, noaptea, a avut un atac grav.

Redăm conținutul scrisorii expediată din Slănic lui Zahei Creangă. „Domnului Zahei Creangă la debitul de tutun Ion Creangă din Strada Bancei. Miercuri, în 13 a curentei, sara, am mas în Târgul Ocna și joi, în 14, pe la două după-amează, am ajuns la Slănic. Pe drum și la Slănic vro câteva zile am avut amețele; ér (iar) mai ales Sâmbătă noaptea spre Duminică (în 16) mi-a fost foarte rău; pierdusem chiar cunoștința. Însă Dr. Aronovici grabnic mi-a dat ajutorul convenit și mi-am venit în bine. De ape am fost oprit a be până astăzi în 24 și băi calde numai 3 am făcut până acum; după care mă simt mai bine și amețele nu mai am de vro 4 zile. Sper că mă voi face bine cu ajutorul lui D-zeu. Am primit amândouă scrisorile tale cea din broșură și asta din 22 și-ți mulțumesc din tot sufletul. V-am scris și eu o carte de poștă, dar se vede că s-a răcicit! Pe aici au fost ploii și un po-

hoiu grozav care a făcut mare stricăciune băilor și stighireală nouă tuturor. Vă salut cu drag. I. Creangă (semnătura). Vă doresc sănătate, bucurie la toți. (pe marginea de sus, scris invers)” (Foto p. 29).

În stațiunea Slănic Moldova, Ion Creangă a făcut cură cu ape minerale și băi calde. Din păcate a nimerit un timp neprielnic, ploile abundente inundaseră izvoarele, așa cum reiese și din scrisoarea adresată Tincăi Vârtic. „Pe aici plouă neconținut; potop nu altă ceva. Nu prea pot be nici apele, nici face băile în regulă. Doctorul chiar mă întrerupe din când în când. Astăzi de abia am împlinit 19 feredee.” Și în această scrisoare către Tinca Vârtic scriitorul se plânge de crize: „Spre 17 iunie și spre 3 iulie noaptea, pe la două ceasuri (și întâi și a doua oară) mi-a fost foarte rău! (amețele) Dar D.rul mi-a dat ajutorul convenit și mi-am venit în bine. Acum sunt mai bine, mulțumesc lui D-zeu.” (Foto p. 29).

În vara anului 1885 atacurile bolii și crizele începuseră cu violență. Aceasta îl determină pe Ion Creangă să ceară pe vară bilet gratuit din nou la Epitropia Spiridoniei și pleacă iarăși la Slănic. De astă dată fu însoțit de prietenul său, un tânăr poet și publicist N. A. Bogdan, care-i fusese cu douăzeci de ani înainte școlar. Grație memoriilor sale aflăm toate amănuntele legate de șederea lui Creangă la Slănic Moldova. Ne sunt inserate amănunte despre călătoria celor doi, cărora le-a fost dat să trăiască împreună episoade hazlii care ne pun în lumină caracterul lui Creangă, pus mereu pe șotii și glume, ironic și poznaș. Este remarcabilă capacitatea de evocare a lui N. A. Bogdan pe un ton direct. „În vagon eram numai noi doi bărbați, o cucoană cam în vârstă și trei fete ale ei. O bucată de drum tăcusem toți ca piticii. De la o vreme, Creangă care era cât se poate de guraliv rupse tăcerea, adresându-se la doamna cea în vârstă.

- Încotro călătoriți cuconiță? Cuconița se uită cu un ochi măsurător, din cap până-n picioare, la Creangă, și întorcându-și capul la loc nu răspunse nicio iotă. Vremea era frumoasă și ne plăcea să privim la praveștiile din lungul Moldovei, prin care treceam. Deodată mă trezesc din visarea mea

poetică cu un pachet mare peste cap. Mă uit; picase o cutie cu pălării, ghemuri și alte mărunțișuri ce se împrăștiaseră de pe polița de sus a vagonului. Doamna cea cu fetele sări din loc, îmi aruncă o privire groasnică și se puse să-și strângă mărunțișurile de pe jos fără a murmura un singur cuvânt.

De la o vreme Creangă se apucă să-mi spuie un șir de anecdote frumoase, fel de fel, și toate mă făceau să râd de mi se încărcea stomacul. Niciun zâmbet pe fața cucoanei și-a fetelor ei. Erau niște adevărate n-aude, nu vede. Lui Creangă asta-i făcea rău. La Bacău mă invită să ne schimbăm vagonul. După ce intrarăm într-altul, unde eram numai noi doi, începurăm să ne întrebăm unul pe altul că cine vor fi momăile cele cu care călătorisem până acum?

- Or fi mute, bre Bogdanaș?
- Dar și surde.
- Mai ști păcatul.
- Or fi străine?
- Or fi englezoaice?
- Or fi aristocrate?
- Ba mai degrabă niște ochin-cărițe înțolite ce nu se mai înjosesc să vorbească cu alde de noi, zise Creangă.”

După ce cei doi călători ajung la Târgu Ocna, înainte de a lua trăsuri spre stațiune, au tras la birtul gării pentru a mânca ceva. Din felul în care s-a înfruptat la Târgu Ocna și Slănic reiese că Ion Creangă era un gurmand veritabil.

„Veni chelnerul și ne aduse o listă. Eu cerui un bulion și-o friptură. Creangă stătu vro zece minute ca să aleagă dintre cele șase feluri de bucate, ce erau pe listă. La urmă văzând că chelnerul își pierduse răbdarea, îi dădu lista în mână îndărăpt și-i zise:

- Mie să-mi dai de toate, numai cată să fie porțiile cum se cade, nu numai unse farfuriile.”

Datorită însemnărilor lui N. A. Bogdan aflăm ce-a consumat Ion Creangă la birtul gării, în drum spre Slănic. „Un bulion, un borș de pui, un eigemacht, costiță cu mazăre, friptură la tigaie, friptură de frigăru. Toate fură udate de o garafă ceva mai puțin de o jumătate de oca de vin vechișor. ►

Mă uitam cu jind cum înghițise cu o plăcere și cu un gust nespus una după alta, borșul după bulion, friptura românească după cea nemțească și-l invidiam că nu sunt în stare să fac și eu ca dânsul. De la masă se sculă și pare că e mai ușurel decât cum era când se pusese.”

De la gara din Târgu Ocna scriitorul, însoțit de fostul său elev, iau trăsura spre Slănic. „Pe drum Creangă îl opri pe vizitiu la o crâșmă și ceru apă. A fost servit dintr-o cupă din cele „de moși” plină cu apă de fântână, rece. El o pune la gură și când o lasă jos cofița era aproape deșartă. Dădu fetei un gologan. Când fata indica mirarea și Creangă o ghici îi zise tânărului mirat:

- Ehei, băiete dragă, așa mănâncă și bea românașul adevărat, cel născut și crescut la coarnele plugului, nu ca firlipușii de pe la târguri crescuți în bumbac - care parcă numai tot bumbac mănâncă și bumbac se trezesc într-o bună zi în loc de carne și oase.”

La Slănic, Ion Creangă stă în aceeași odaie cu prietenul său. Din însemnările lui N. A. Bogdan aflăm unele amănunte privind programul și tratamentul scriitorului în stațiune. Se sculau cu noaptea-n cap, adică „pe la trei ceasuri, mult trei jumătate”, se îmbrăcau în grabă ca să fie cei dintâi la izvorul 3, pentru a-și face cura obișnuită.

Scriitorul nu a avut parte de un tratament așa cum și-ar fi dorit. Apa, fiind captată iar consumatorii puțin, avea un gust neplăcut, după cum notează N. A. Bogdan. „Paharele de apă clocită le înghițeam mai mult în silă decât de bunăvoie.”

Dintr-o scrisoare, expedită de N. A. Bogdan, la Iași, aflăm și alte date și amănunte despre cura scriitorului, efectuată la Slănic Moldova. Aflăm că, seara, povestitorul și fostul său elev N. A. Bogdan făceau băi în aceeași cabină. Ion Creangă a fost favorizat, față de ceilalți pacienți, întrucât i s-a repartizat cadă de zinc în locul celei de lemn.

Memoriile lui N. A. Bogdan rămân importante și pentru modul cum ne furnizează amănunte legate de statutul fizic al lui Ion Creangă. „Era un om masiv, greoi și cântărește 105-110 kg., fără cortel și fără pălărie. Cântarul părăie sub sfinția sa. Creangă era

Ion Creangă alături de A. C. Cuza (stânga) și N. A. Bogdan (dreapta) Slănic, 1885

așa de greu încât podețul de lemn de peste pârâul Slănic trosnea sub el, când îl trecea. Medicul de la Slănic care îi dădea sfaturile referitoare la tratament a încercat să-l determine să mai slăbească, pentru a face mai puțin ofensiv atacurile bolii incurabile de care suferea. L-a asigurat că urmând cu stăruința băile și sfaturile sale, în decurs de două săptămâni va scădea din greutate și va ajunge la 80 de kilograme. Cât despre rezultat, la întoarcerea la Iași, scriitorul cântărea în loc de 110, 115 kg.

În cea de-a doua venire la Slănic, starea sănătății povestitorului se înrăutățise. Așa cum notează în memoriile sale N. A. Bogdan, noaptea „era un chin să stai în tovărășia lui, căci boala sa, mai totdeauna, îl apuca când îți-i somnul mai dulce și trebuia să sar din pat spre a-i da ajutoarele trebuitoare”.

Însemnările lui N. A. Bogdan sunt prețioase și pe linia furnizării de date legate de repertoriul de snoave, pe care Creangă, ca om din popor, le depozitase în memoria lui deosebită și pe care le nara cu talentul său inegalabil de povestitor ori de câte ori i se ivea ocazia. „Între paharele cu apă clocită nu mai înceta cu frumoasele sale snoave, glume, istorii poznașe, încât trecea timpul cu ele că nici nu băgai de seamă.” Potrivit acelorași însemnări ni se dezvăluie un Ion Creangă depozitar al unui repertoriu uimitor de bogat în versuri sau piese în proză, din folclor, pe care, de asemenea, le avea depozitate în memoria sa și pe care le împărtășea cu plăcere. Dintre sute de mii de versuri, pe care le-a spus Creangă spre a alunga plictisul în timpul șederii la Slănic, N. A. Bogdan a reținut doar două, pe care le-a și publicat în revista *Familia*, fără a indica că le auzise de la prietenul său.

„Frunză verde și-un salău,
Șapte mori îs pe-un pârâu,
Toate macină la grâu,
Dar la moara ce din jos,
O turnat puicuța-n coș
Și-o turnat grâu și sacară,
Ca să facă-o azimioară,
Frământată-n lăcrimioare
Și coaptă la țâțășoare,
S-o dea puiului să moară.”

„Frunză verde siminoc,
Purcesei într-un noroc,
Pe-ntunericu’ de foc.
Nimerii la altă casă,
Cu nevasta mai frumoasă
Și bărbatu-i nătărău,
Acolo să fiu și eu.”

N. A. Bogdan mai amintește de unele basme de mare întindere, pe care Creangă i le povestea la Slănic, cu talentul care îl caracteriza, precum „Hărăpoaica cu buză de nouă oca, care ne-a ținut sub un fag pletos trei ceasuri neclintit”. La vremea mesei sau când cei doi se duceau seara, la mulsul caprelor, la capătul satului, humleșteanul nu ezita să depene „alte povești mărunțele cu scene foarte deochiete”. Prietenul său, la Slănic, i-a spus multe basme, snoave, povești și povestioare cu pilde, o dovadă a repertoriului folcloric bogat, pe care îl deținea. Ni se amintește de piesa „Spicul cel drept și spicul cel strâmb”, istorisită cu ocazia venirii la Slănic a unui tânăr capitalist chipeș, care umbla țanțoș ca o lumânare de Paști și privea pe ceilalți muritori simpli de la înălțimea nasului său.

La Slănic povestitorul a trăit momente de relaxare, bucurându-se de frumusețile darnice ale naturii. N-a ezitat să facă plimbări în peisajul natural al locului. „Începurăm a urca, când pe malul drept, când pe cel stâng al Slănicului, trecând la fiecare cinci șase minute câte un pod sau un podeț, câte-o luncă, câte-un muncel sau câte-o serie de stânci dărâmate.” Firul excursiei este depănat cu lux de amănunte de N. A. Bogdan. „Ca o turlă mică, de biserică ardeleană, se zărește în fund pichetului dorobanților. Trecem apa clocotitoare, făcând echilibristică pe puntea îngustă, alcătuită din trei scânduri putrede. Una din scânduri se rupe sub pașii grei ai povestitorului.”

Ion Creangă alături de dascălimea aflată în stațiunea Slănic Moldova. De la stânga la dreapta, scriitorul – primul din rândul al doilea de sus (1885)

La Slănic, mișcat și îndemnat de peisajul naturii, Creangă s-a gândit că în această ambianță ar putea profita prietenul său și să dea frâu liber imaginației, spre a reda în creația proprie frumusețile naturii locale pe care cei doi o admirau. „Într-o dimineață, cum mergeam să începem cura la Izvorul 3, ne suirăm pe podețul de lemn peste pârâul Slănic, ca să privim la apa argintie, că de astă dată se umflase în urma unei ploi din ajun. Stând așa și contemplând valurile ușoare, ce se zbateau și năvăleau peste un zăgaz, ce era așezat înaintea podului, Creangă zise: „Te-am văzut că ai publicat multe poezii cu diferite subiecte. Dacă ești voinic fă niște versuri, pe podu ista și la priveliștea apei isteia așa de strălucitoare, și de mi-or plăcea îți plătesc deseară două pahare de lapte de capră.”

Având prilejul să bea lapte de capră, pe punga altuia, N.A. Bogdan scoate o hârtie și un creion și, pe moment, scrie poezia Pe pod:

„Tot curgeți neastâmpărat,
Strălucitoare, limpezi valuri,
Voi vă loviți de stânci, de maluri,
Când clocotind, când lunecând.
Ca voi, gândirea-mi neîncetat,
Prin lungul râu al vieți-mi curge
Când clocotind, când lunecând,
Dar un' se scurge, un' ajunge?
Gândirea, valul, cine știe?
Izvorul lor e-n cap, e-n vie,
Dar cine știe gura lor?
Cel a toate știutor?”

N. A. Bogdan notează „Cu mândrie mărturisesc că l-am băut pe Creangă de cele două pahare de lapte de capră.”

Timpul petrecut la Slănic i-a prilejuit scriitorului să trăiască și momente nostime pe care le-a savurat din plin. „Într-o seară, abordându-ne pe dealul din fața hotelului, prin o alee de mesteceni, găsim pe un tânăr slăbănog, cufundat în cetirea unui volum de „Convorbiri literare”. Creangă se apropie de el și zice:

„- Bună vremea, domnule! Ai găsit ceva de seamă în Convorbirile ce le citești? Că văd de departe că-s Convorbirile de la Iași.

- Cum de nu, răspunse tânărul. Am găsit, ghici ce?

- Ce?

- Electoralele lui Iacob Negruzzi și citesc cu mult haz partea privitoare la Părintele Smântâna.” Era porecla lui Creangă, de care nu se su-păra când i-o adresa cineva.

Respirând aerul de munte, care-i amintea de valea Bistriței, de Broșteni, de gazda cu capra râioasă, îl cuprinde-o poftă de mâncare rar întâlnită, pe care o descrie cu talentul care-l caracteriza pe N. A. Bogdan. „Într-o zi în număr de vreo opt sau zece inși, prieteni ce ne aflam la băi, hotărâram să facem o plimbare până la granița transilvăneană care nu era departe. Luaram cu noi fiecare câte ceva de ale mâncărei, că știam că acolo nu vom găsi nimic. Ne oprirăm la pichet și ru-

garăm pe vreo doi dorobanți să ne facă o mămăliguță cu udătură. Brânză aveam noi. În loc de scaune ne dădură niște buturugi tăiate de curând. Cât ne căutarăm noi unde să ne așezăm, mămăliguța era gata, ochioasă ca o lună plină, aburoasă, răsturnată pe o mesisoară de lemn, cu trei picioare scurte. Scosuserăm trei coșulețe cu brânză, din coajă de brad, le desfăcurăm, alături cu câțiva păstrăvi afumați și niște uscături de porc și începu fiecare a ciupi din mămăligă și brânză câte o bucățică. În zece minute toți erau sătui. Ba unii începeau a se ține de stomac, văicărindu-se că mămăliga le-a picat ca un clei ori ca o piatră.

- Clei și piatră? Întrebă Creangă. Apoi halal de voi, prietenilor! Să vă arăt eu cum se mănâncă mămăliguța, ca să nu pice clei și piatră la stomac și aruncă bușteanul sub dânsul, își azvârlă într-o parte haina de doc ce-o avea pe spate și se puse grecește pe iarbă. Trase masa mai lângă dânsul și-n alte zece minute, mult opt minute, toată mămăliguța, brânza, păstrăvii, uscăturile ce mai rămăsese de la cei zece inși trecu în stomacul lui Creangă. Pe nesimțite, dar vreo oca de mămăligă, un coșuleț de brânză, nu mai știu câte uscături o fi intrat în stomacul lui Creangă.

Îndată ce sfârși mâncarea se sculă și pomi cu noi. Ajuns acasă începu a stropi mâncarea cu o gărăfioară de vin. Peste o jumătate de ceas bău o cofiță de apă și după o alta o cofiță cu apă de pucioasă de la Izvorul nr. 3. Atunci cu toată sfiala, ce o aveam încă de pe vremea când îi eram școlar, i-am zis:

- Domnule Creangă, ai talent mare, caracter frumos și mare, dar față cu aceste toate-ai un stomac peste măsură de mare.

- Burtă de diacon, dragul meu! Ei, ce vrei? N-am putut să-mi părăsesc obiceiul odată cu lepădarea potcapului.

Imagine de epocă, cu unul din izvoarele de apă minerală de la Slănic, din anii când Creangă făcea tratament

Cadran cultural

Imagine panoramică a stațiunii Sălcieștii Moldova (1885)

Nu știu dacă mulți diaconi vor mai fi având o burtă ca a lui Creangă, dar sunt sigur că dacă ar fi să se măsoare rangul și darul preoțesc, după puterea de înfălcare a stomacului, Creangă merită să fie cel puțin mitropolit.”

La Sălcieștii Moldova povestitorul, grație prezenței în stațiune a unui fotograf, care executa poze pe tinichea, așa numita fotografie americană, s-a pozat cu un grup de intelectuali. G. Călinescu menționează „că la acea dată Sălcieștii erau plin de învățătorime și profesorie, care, se înțelege, îl înconjurau pe povestitor cu respect și simpatie. Drept urmare, din douăzecișiopt de membri ai corpului didactic se fotografiază în corpore, rezemați de frunzișul țepos al unor brazi. Printre ei liniștit la față, cu mâinile pe genunchi se afla și Creangă. (Foto p. 28). Tinerii țin să se fotografieze cu povestitorul. Între ei A. C. Cuza și N. A. Bogdan, care „se așează ca tâlharii de-a stânga și de-a dreapta lui Creangă. (Foto p. 27). La plată Creangă econom, mereu sărac, se dădu înapoi, rezervându-și gologanii pentru de-ale gurii.” Invitat de către prietenul care îl însoțea, de mai multe ori, să-și scoată poza, Creangă răspunde:

„Decât să dau un frâncușor ca să mă văd tot pe tinichea, mai bine cumpăr cu el un coșuleț de brânză sau de păstrăvi și mi-a prii mai bine decât tinicheaua. Când fotograful scoase câte o tinichea pentru fiecare din noi îi zăc lui Creangă:

- Voi păstra această fotografie ca o adevărată icoană.
- Da bine faci, dragul meu. S-o păstrezi ca pe icoana răstignirii lui Cristos.”

Starea sănătății lui Ion Creangă nu se îmbunătățește după băile de la Sălcieștii Moldova și scriitorul era mereu în-

grijorat. Drept urmare îl întrebase pe Constantin Creangă din Viena dacă cineva poate muri dintr-asta și-l îndemnase să consulte doctorii din Viena. El citise în „Liberalul” acel aviz foarte important, care făgăduia vindecarea sigură și radicală a epilepsiei, prin altceva decât bromurat de potasiu. Specialistul era la Berlin dar cerea douăzeci de franci, ca să comunice misterioasa formulă, iar Creangă neavând bani nu l-a consultat.

Treptat atacurile bolii își fac apariția mult mai des. Însăpăimântat și rușinat scriitorul stătea buimac în odaie, printre pisici, silindu-se să mai scrie câte ceva. Uneori ca să mai evadeze fuge la Neamț.

În vara anului 1886, silit de boală, Ion Creangă mai încearcă încă o dată o ameliorare a ei tot la Sălcieștii Moldova dar tot cu aceleași slabe rezultate. În 1887, nemaiprimind bilet gratuit pen-

tru băi și neavând încredere în efectul curei cu ape minerale, se retrage către locurile copilăriei. Presimțea că sfârșitul, trecerea în lumea umbrelor erau inevitabile. „De acum nu-i mult până departe” le spunea pe un ton glumeț prietenilor. „Alții văzându-l cum arată cu fața gălbicioasă, obosită și slăbiciunea trupului care tremura, în ciuda înfățișării voinice, îl întrebau:

- Da cu sănătatea cum mergi, moș Creangă? Scriitorul, împlânzind cu gluma penibila curiozitate, le răspundea:

- Stupesc în barbă și trag ogheala cu dinții.” N-a mai trecut mult și marele povestitor obosit, bolnav și secăduit de puteri, s-a stins, secerat de această boală la 31 decembrie 1889.

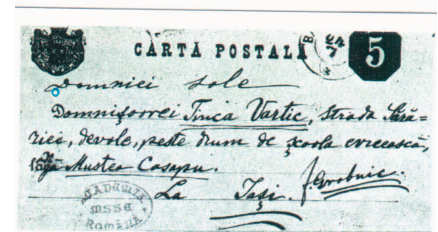
Episoadele petrecute de scriitor la Sălcieștii Moldova ne dezvăluie crâmpiele din viața lui, așa cum a fost, pus pe povești, pus pe șotii, glume și pozne, prin care s-a răsădit adânc în memoria contemporanilor.

Pamfil BILȚIU

Sălcieștii Moldova 1884 iunie 24.
 Domnului Zahai Creangă, la domiciliu de tată la T. Creangă, în Strada Bancei. Iași.
 Bună ziua! Am primit amândouă scrisorile tale, cea din Iași și cea din București. Am fost foarte bucuros să văd că ai venit în Sălcieștii Moldova și că te simți bine. Am văzut că ai scris că ești în Iași și că vrei să vii la noi. Eu îți scriu să vii la noi în Sălcieștii Moldova și să stai puțin cu noi. Am văzut că ai scris că ești în Iași și că vrei să vii la noi. Eu îți scriu să vii la noi în Sălcieștii Moldova și să stai puțin cu noi.

Scrisoare-autograf a povestitorului către fratele său Zahai Creangă, expediată de la Sălcieștii Moldova, la 24 iunie 1884

Sălcieștii Moldova 1884 iulie 12.
 Tinea.
 Am primit scrisoarea și m-am bucurat foarte mult că poți să vinzi și să ai un mărunt de bicăreă de cămășă, ca este bine să ai un mărunt de bicăreă de cămășă.

Scrisoare a lui Creangă către Tinea Vartic, soția lui, trimisă de la Sălcieștii Moldova, 12 iulie 1884

Aprilie 2022 29

Sub cer cu cântece și flori

Continuând o frumoasă tradiție, Ansamblul Folcloric Profesionist „Busuiocul“ al Consiliului Județean Bacău, în colaborare cu Primăria Bacău, a oferit publicului, duminică 6 martie 2022, la Teatrul de Vară „Radu Beligan“, excelentul spectacolul **Sub cer cu cântece și flori**.

Menită să celebreze Ziua Internațională a Femeii, noua provocare artistică a prestigiosului colectiv băcăuan se înscrie în suita manifestărilor de primăvară ce preced Sfintele Paști și a oferit spectatorilor un program atractiv, care, în viziunea realizatorului, a vrut și a reușit să ilustreze adevărul potrivit căruia, „mai regină decât floarea, doar femeia poate fi“.

Alături de Orchestra și Formația de dansuri ale Ansamblului au mai evoluat grupul vocal „Flori de câmp“, artista Zenaida Bolboceanu (Republica Moldova), rapsodul popular Constantin Gogan, soliștii vocali Paula Florescu, Mihaela Farcaș, Ștefan Negru, Lăcrămioara Dîrlea și Georgiana Păduraru.

Regia artistică și coregrafia au aparținut maestrului coregraf Petre Vlase, managerul Ansamblului, iar conducerea muzicală a revenit acordionistului Victor Coman. (C. H.)

Vineri, 18 martie 2022, Centrul de Cultură „George Apostu” din Bacău a pus în scenă un nou **Spectacol al cărții**, primul din stagiunea anului în curs, intitulat **eu scriu ca să generez existență**. Dovedind respect pentru personalitățile vieții culturale băcăuane, Centrul a pregătit un veritabil regal cultural, în care protagonist a fost poetul Ion Tudor Iovian, omagiat de pianista Ozana Kalmuski-Zarea, actrița Eliza Noemi Judeu, criticul literar Adrian Jicu, și, nu în ultimul rând, actorul Gheorghe Geo Popa, cel ce și-a asumat, ca de fiecare dată, atât producția, cât și întregul concept artistic. (Cornel GALBEN)

Reviste de azi

PROSAECULUM
Anul XX, nr. 7-8 (155-156) - 1 octombrie - 31 decembrie 2021 revistă de cultură, literatură și artă
Apărea sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Acad. Ioan Aurel Pop: Perenitatea lui Eminescu
Acad. Dumitru Radu Popescu: Realismul estetic în România
Georgeta Petro: În viziunea criticului, Institutul de Istorie a Literaturii și a Științelor Literare, de la Iași, este o instituție care a avut o contribuție importantă în dezvoltarea literaturii românești (în dialog cu George Costea Jr.)
Nicolae Gheteran: Un discurs...
Ioan Dumitru Deciuș: Nume sacre
Constantin Cordeș: „As fi dat orice să-i pot lua un interviu lui Eminescu, dar cum că și așa îl respectăm” (interviuri de Rodica Lăzărescu)
NDF - 75
Paul Spîrescu: Poezii
Marin Iancu: Vasile Alecsandri și „Licitățile comice”
Constantin Călbăntan: Leonida Neamtu, Bismol fantastic
Ioan Adameș: O amintire cu Ștefan Căliniș
Nicolae Hincus: Explorări reflexionale

național • cronică literară • săptămânal de cultură • viziuni și opinii • eseu • eminesciana • contemporanii noștri • aniversări

REVISTA DE CULTURĂ **Conexiuni Culturale** internațională online

nr. 1 (5), martie 2022
Cleveland, Ohio (SUA)
www.conexiuniculturale.com

Multe lucruri interesante descoperi răsfoind ultimul număr din 2021 al revistei focșănene, începând cu editorialul redactorului-șef și sfârșind cu lista cărților primite la redacție. Magda Ursache, bunăoară, se întreabă dacă *Ne mai doare istoria?*, Ioan-Aurel Pop ne spune ce e cu *Perenitatea lui Eminescu*, Ana Dobre ne invită să cunoaștem *Destinul unui disident: Paul Goma*, Dan Petrușcă ne vorbește, *Printre altele, despre prostie*, Nicolae Gheran, despre „*Anii de dezgheț*”, Marin Iancu îl evocă pe Vasile Alecsandri la 200 de ani de la naștere, iar Rodica Lăzărescu scoate din *Sertarul cu amintiri* câteva epistole trimise de G. Ștrempel. Poezie semnează Ion Roșioru, Passionaria Stoicescu, Șerban Codrin, Nicolae Cabel, Marcel Mureșeanu, Ionuț Caragea, Ioan Florin Stanciu, Ioan Al. Lupu, Alexandru Cazacu, Ștefan Vida Marinescu, Vasile Toma, Paul Spîrescu, Victoria Milescu, teatru - Nicolae Havriliuc, iar proză Nicolae Iliescu, Viorel Savin, Doina Cherecheș și Fevronia Spîrescu. Nu lipsesc traducerile, cronicile literare, ilustrațiile (Radu Adrian), breviarul...

Primul număr din acest an al revistei din Cleveland își deschide coloanele cu eseu pr. Cristian Munteanu (*Câteva reflecții ale părintelui Stăniloae despre spiritualitatea poporului român*), din care aflăm, între altele, că „*Tradițiile*” *despre care vorbește părintele Stăniloae nu se identifică cu ceea ce Occidentul a definit prin conservatorism și piedică în calea progresului, ci este viața însăși în comunitate*. Aspect relevant și de Eminescu, cum o demonstrează Valentin Coșereanu în partea a treia a eseului ce i l-a consacrat, sau de Martha Bibescu, prezentată de Marin Iancu. Referiri interesante găsim, de pildă, despre ipostaza de poet a lui Eugen Ionescu, pasiunea pentru zbor a lui Aron Cotruș și elogiul pe care acesta îl aduce pilotului celebru Băzu Cantacuzino sau despre creația lui Andrei Codrescu, Nicholas Dima și Nicu Ciobanu. Poezie publică Etgard Bittel, Elisabeta Boțan, Balázs F. Attila, Sorin Grecu, Lucia Bibarț, Mirela Duma, Șerban Chelariu, Mircea Ștefan, Melania Rusu Caragioiu, Nicolae Panait, Ștefan Aurel Drăgan ș.a. (C.S.G.)

Vă semnalăm primirea spre lectură a următoarelor volume:

- Ion Tudor Iovian - **eu scriu ca să generez existență** (Iași, Editura Junimea, 2022);
- Alexandru Dumitru - **Dulcele hazard** (idem, 2021)
- Ștefan Dinescu - **Mătepe soclu** (Bacău, Editura

Amphion, 2021);

- Nina-Elena Plopeanu - **Solomonarul** (Odobești, Editura Salonul literar, 2021);
- Mihai Maxim - **Jocul cu focul** (București, Editura Semne, 2021);
- Ionel Necula - **Spiritul bă-**

căuan și neodihnele gândului lucrător (Iași, Editura StudiS, 2020);

- Ștefania Oproescu - **Noaptea pisicilor cărunte** (idem, 2020).
- Petruș Andrei - **Dănuirea prin cuvânt**, Roman, Editura Papirus Media, 2021.

LECTOR

„Încă fiind el departe, îi trimite soție și se roagă de pace!”

Credința ortodoxă

Vine Hristos, întâmpinăm-l! **Toți românii să se roage!** (1)

Interviu cu Părintele Elpidie Vaianakis din Rhodos

Scamatoria digitală

Am ajuns la numărul 300, revista lunară de cultură și atitudine creștin-ortodoxă băcăuană își continuă apariția, în pofida tuturor piedicilor și dificultăților întâmpinate de-a lungul primului sfert de veac din existența sa singulară. Așa cum ne-a obișnuit, publicația condusă de înduhovnicul ziarist Ioan Enache atacă de fiecare dată subiectele majore cu care se confruntă învrăjbita societate românească, încercând să intre în miezul lucrurilor generate de criza morală în care ne aflăm și să ofere dacă nu soluții, măcar atitudini și pilde din care să tragem învățămintele de rigoare. Fiorec, tema editorialului din luna martie e consacrat războiului declanșat de Rusia împotriva Ucrainei, război care, cum ne avertiza cu mulți ani în urmă Sfântul Nicolae Velimirovici are drept cauză „lepădarea oamenilor de Dumnezeu și ne-țrebnicia în timp de pace” a acestora. Din păcate, cum putem constata și singuri, prezviunile sale încep să se arate, spre groaza Europei și a lumii, dar mai ales a noastră, care suntem între țintele predilecte ale noului țar de la Kremlin. Amenințările sale cu arma nucleară s-ar putea să grăbească sfârșitul lumii, așa încât nu ne rămâne decât să punem genunchiul la podea și să ne rugăm la mila lui Iisus Hristos, singurul care ne mai poate salva de zicerile din cartea Apocalipsei. Îndemnul la rugăciune o face și Părintele Elpidie Vaianakis din Rhodos, care în interviul publicat ne oferă și un model scurt, la îndemâna fiecăruia: *Hristoase al meu, salvează țara noastră, România! Salvează țara noastră, România și pe noi!* La rândul său, ieromonahul Grigorie Sandu ne atrage atenția că noi nu vom mai avea timpul de pregătire al Dreptului Simeon și, în consecință, trebuie s-o grăbim, pentru că timpul s-a scurtat și nu vom mai avea vreme de pocăință. Sfaturi cum să-i urmăm pe Sfinții Părinți de oferă și Părintele Ioan, de la Pârăul Alb, dar găsim și alte teme incitante (*Scamatoria digitală, Apocalipsa covidului, Vaccinarea copiilor este o crimă, Cronica Antihristului, Noua Normalitate fascistă*). (CG)

Melania Rusu Caragioiu (Canada)

Poeta, prozatoarea și publicista s-a născut pe 24 mai 1931, la Ilteu, Arad. Inginer cu atestare în biblioteconomie, a fost bibliotecar la Biblioteca Județeană Timișoara, iar din 1999 trăiește în Canada. A publicat cărți pentru copii și adulți, între care amintim **Dansul bucuriei, Aventuri cu Luc-Piticul, Furtuni fecunde, Glia de aur, Epigrame cu clame** ș.a. (C. Galben)

Lumea mea de vise

Unde-i lumea mea de vise?
Mă întreb cu glasul stins,
Unde-s florile ucise?
Unde-i lacrima din plâns?

Au zburat cu frunza..., toamna,
Și cu ghiocei în păr...
Numai luna, numai doamna
Le-a văzut într-adevăr...

‘Cerc să le găsec, zadarnic;
Ele s-au ascuns în neant,
Sub al brumelor zăbranic,
Al temutului Garant.

Pleacă lumea mea de vise
Cum pier florile ucise...

Crepusul

Ca un vis, printr-ale lumii
Falduri, izvorât din nori,
Cupă, fără ghimpi, din flori.
Plăsmuit din vălul lunii...

Doruri lungi purtând din larg,
Spume-creste, peste plajă,
Fin năvod de alge-mreață;
Albatros alb, pe catarg...

Oglindiri de smalt, fugare,
Lunecări aprinse-n zări,
Peste faruri solitare.

Ton de gri-delfin; balaur,
Cu aripi de val răsfrânt,
Pe întinsul Corn de aur ...

Film în alb și negru

E iarăși poezie în sfera de lumină
Ce înconjoară malul prea jos ca să-l ating,
Doar dacă se dilată pădurea, sau e plină
De scânteieri și jerbe ce-n ape se preling.

S-a răsucit un curpen peste un șarpe mort;
O pasăre privește cu capul într-o parte:
Să-l creadă? Ori, mai sare? Că are același port!
Sau dureros, să-și plângă dușmanul după moarte?

În scorburi seculare se zvârcolesc fantome
Ce-și cheamă întuneric peste-nroșiții ochi
Și-ncalecă fantasme din plăsmuiri de forme...

Când plouă de sus ziua și noaptea, uniforme
Figuri de geometrie, cărbune de deochi,
Tot mai arar se-arată a versului simptome...

Cameleonul vieții

Vreau să mai croiesc un sonet, dacă știu,
Numărând bobii din păstăile ploii,
Ascultând argintarea săgeților Troiei
Sub curcubeul ce bate-n arămiu.

Zboară și acum fluturi mari de sophora
Cu stropi de antere în clinchet, pe vânt;
Ce greu mi se pare: Eu astăzi mai sânt
Cu tolba-mi de oase, doldora...

Și iar mă întrebă: Ce-i mort și ce-i viu,
Stereotip, refrenul uitat din vreun cânt
Dedicat lui Osiris și Ra, în pustiu...

Balans sinuos spre pânza de pământ,
Fac faldurile-mi seci din pardesiu:
Mi-a mai rămas doar lutul, să-l frământ...

Cadran cultural

Periodic editat sub egida Consiliului Județean Bacău

Director: Petre Vlase

Redactor-șef: Cornel Simion Galben

Colectivul de redacție:

Grigore Codrescu, Ion Fercu, Anișoara Macor, Dan Sandu

Redacția: Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, 600266 Bacău, Str. Troțuș 6A

Tel./fax: 0234523357, 0740467908, 0740370665

e-mail: cadrancultural@gmail.com

ISSN 2601-5781, ISSN-L 2601-5781